

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bc. IVETA BUROVÁ
II. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství českého jazyka pro 2. stupeň základních škol
a učitelství základů společenských věd a občanské výchovy
pro střední školy a 2. stupeň základních škol

TRADICE A INOVACE V POHÁDKÁCH IVONY BŘEZINOVÉ
Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, Csc.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Třinci dne 24. května 2013

.....
Bc. Iveta Burová

Děkuji doc. PhDr. Vlastě Řeřichové, Csc. za odborné vedení práce, vstřícnost a cenné rady.
Děkuji také svému manželovi za pomoc a podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	- 6 -
1. PANÁČEK PANELÁČEK	- 8 -
1.1. Jak to bylo, když se vylíhl ve schránce na dopisy	- 9 -
1.2. Jak to bylo, když jel výtahem na vandr	- 11 -
1.3. Jak to bylo, když mu vandalové rozbili byt a on neměl kde být	- 13 -
1.4. Jak to bylo, když si stavěl dům z lega.....	- 15 -
1.5. Jak to bylo, když mu ze zásuvky pohrozil blesk	- 17 -
1.6. Jak to bylo, když se seznámil s jiným panáčkem Paneláčkem.....	- 19 -
2. JAK TO BYLO DÁL	- 21 -
2.1. Popelka	- 22 -
2.2. Sněhurka.....	- 23 -
2.3. Šípková Růženka	- 24 -
2.4. Kráska a Zvíře	- 25 -
2.5. Zlatovláska	- 26 -
2.6. Princezna se zlatou hvězdou.....	- 27 -
2.7. O dvanácti měsíčkách	- 29 -
2.8. Výstavba textu - syžet, lexikální a stylistická stránka díla.....	- 30 -
3. PUCLÍKOVI	- 34 -
3.1. Příběhy vztahující se k významným dnům, svátkům a pranostikám	- 35 -
3.2. Příběhy předpokládající znalost pretextu	- 37 -
3.3. Ostatní Puclíkovy příhody.....	- 40 -
3.4. Výstavba textu - syžet, lexikální a stylistická stránka díla.....	- 42 -
4. MEDVĚDÍ POHÁDKA.....	- 44 -
4.1. Tři bílé chlupy medvěda Vševěda	- 45 -
4.2. Nauková složka příběhu	- 47 -
4.3. Stylistické a morfologické prostředky	- 48 -
5. HRNEČKU, VAŘ!	- 51 -
5.1. Honza málem králem	- 52 -
5.2. Malá mořská víla	- 54 -
5.3. Sůl nad zlato	- 56 -
5.4. Vrána a sýr.....	- 58 -
5.5. Princezna na hrášku	- 60 -
5.6. Jak šlo vejce na vandr	- 62 -

5.7. O parohaté princezně	- 64 -
ZÁVĚR.....	- 68 -
ZDROJE	- 72 -

ÚVOD

K napsání diplomové práce zaměřené na analýzu autorských pohádek Ivony Březinové mě vedla nejen potřeba dokončit započaté dílo¹ a podat tak ucelený pohled na tvorbu významné české autorky pro děti a mládež, ale také přesvědčení o tom, že jako rodič a budoucí pedagog českého jazyka a literatury se musím orientovat v beletristické produkci určené dětem.

Dílo svým obsahem navazuje na bakalářskou práci nazvanou *Autorská pohádka Ivony Březinové*, v níž nalezneme za životopisem autorky kapitoly věnované rozboru tří knih - *Teta to plete* (2004), *Teta to zase plete* (2007), *Bramborová Bára* (2005).

Text diplomové práce je rozdělen do pěti kapitol pojednávajících o souborech pohádek Ivony Březinové. V prvním oddílu se věnujeme autorčině prvotině vydané v roce 1997, knize *Panáček Paneláček*. Ačkoli Březinová fabulovala zcela volně, uplatnila v díle aktualizované motivy známé z lidové tvorby.²

Druhá kapitola interpretuje pokračování známých pohádkových příběhů nazvané *Jak to bylo dál...* (1999). Jedná se první literární soubor, v němž inovuje tradiční vypravování.

Rozborem knihy *O Puclíkovi* (2007) se zabývá kapitola třetí. Příběhy v díle uvedené můžeme na základě jejich obsahu a tematické zaměřenosti rozdělit do tří okruhů - příběhy vztahující se k významnému dni či svátku a pranostikám, příběhy předpokládající znalost pretextu a ostatní Puclíkovy zážitky.

Poslední dvě kapitoly analyzují nejnovější soubory Březinové. Útlou knížku *Medvědí pohádka* (2009), jež je charakteristická propojením beletrie s edukací, a pohádkovou kuchařku vydanou pod názvem *Hrnečku, vař!* (2011).

---

¹ NOWAKOVÁ, Iveta. *Autorská pohádka Ivony Březinové*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Vlasta Řeřichová.

² V úvodu knihy aktualizovala tradiční pohádkové slovní spojení *za sedmero horami...*, zmíněny jsou také sedmimílové boty, lidové říkanky atd.

Významným zdrojem inspirace se autorce stala lidová slovesnost. Čerpala z ní konkrétní dějové zápletky, často si ovšem vypůjčila pouze jednotlivé motivy či náměty, které obohatila, aktualizovala a zprostředkovala začínajícím čtenářům novým způsobem. Ačkoli je kvalita knih Ivony Březinové rozkolísaná, o originalitě a jazykové vytříbenosti textů není možné pochybovat.

1. PANÁČEK PANELÁČEK

Pohádková kniha Panáček Paneláček je literární prvotinou Ivony Březinové. Napsala ji již v roce 1993, k vydání však došlo až v roce 1997. Autorka na tuto dobu vzpomíná takto: „Svoji první knížku *Panáčka Paneláčka* jsem nabídla, jak už jsem řekla, Albatrosu. Asi po roce se mi ozvali a řekli: *„Je to moc pěkný rukopis, ale víte, my podobných textů už máme hodně v edičním plánu na spoustu let dopředu. Potřebovali bychom něco pro starší děti.‘* Byla jsem dost zklamaná. Takže jsem začala psát knížku pro starší děti - *Zrcátko pro Markétu*. Poučená *Panáčkem Paneláčkem* jsem nový rukopis poslala jednak do Albatrosu, jednak do nakladatelství, které se specializovalo na četbu pro dospívající mládež.³ Od tohoto nakladatelství mi do čtrnácti dnů přišla smlouva. Byla jsem zaskočena tak rychlým jednáním a celá šťastná jsem podepsala smlouvu. Nicméně Albatros se mi asi za třičtvrtě roku ozval, že rukopis bere. Když jsem jim řekla, že jsem mezitím zadala text jinému nakladatelství, zeptali se mě: *„Co máte paní Březinová doma jiného?‘* Já jsem řekla: *„Mám Panáčka Paneláčka.‘* A oni na to: *„Tak nám ho ještě jednou přineste.‘* Knížka pak do roka a půl v Albatrosu vyšla.“⁴ Barevnými, dá se říct až fantaskními, ilustracemi dílo doplnila Olga Čechová.⁵

Šedesát stran textu je rozděleno do dvanácti kapitol nazvaných vždy podle téhož schématu - Jak to bylo, když se vylíhl ve schránce na dopisy, Jak to bylo, když jel výtahem na vandr, Jak to bylo, když na střeše trásl anténou atd. Kontinuitu vyprávění tvoří malý panáček

---

³ Zrcátko pro Markétu vyšlo poprvé v nakladatelství Petra roku 1996. Roku 2009 bylo vydáno v přepracované verzi pod názvem *Pomeranče* v podprsence nakladatelstvím Fortuna Libri, edice Jupiter.

⁴ DEUTSCHOVÁ, Erika. *Splnil se mi dětský sen, svěřila se spisovatelka Ivona Březinová*. Transgas. Podzim 2001, s. 36.

⁵ Uznávaná ilustrátorka a grafička. Svými kresbami doprovodila například i básně Vladimíra Holana (*Na sotnách*, 1968) a Jaroslava Seiferta (*Koncert na ostrově*, 1986). Více než padesát let spolupracovala s časopisy *Mateřídouška* a *Sluníčko*, ilustrovala více než 130 knih vydaných v nakladatelství Albatros. JIROUSOVÁ Věra. Zemřela výtvarná umělkyně Olga Čechová. *Deník referendum* [online]. [cit. 2013-01-21] Dostupné z < <http://www.denikreferendum.cz/clanek/7735-zemrela-vytvarna-umelkyne-olga-cechova>>.

Paneláček, jakýsi budoucí originální domovník⁶ a sourozenci Květoňovi, kteří se objevují téměř ve všech příbězích.⁷

Časově je děj ohraničen obdobím letních prázdnin. Na jejich začátku se vylíhne v poštovní schránce, kde ho Tom a Týna, jedni z nových nájemníků domu, najdou. V poslední kapitole se Paneláček, podobně jako malí obyvatelé sídliště, chystá do školy.

Poselství, jež se autorka prostřednictvím panáčka Paneláčka, snaží předat svým čtenářům, číší z každého jednoho příběhu. V sociální rovině je nejdůležitější navzájem si pomáhat, snažit se odhodlaně dosahovat svých cílů a zároveň brát ohled na ostatní. V edukativní dimenzi knihy autorka děti jen tak mimochodem poučuje o tom, že nesmějí nic strkat do zásuvky, co je menuet, že televize bez signálu z antény nevysílá.⁸ Současní čtenáři budou jistě zaujati pijákem, který strkají Tom a Týna Paneláčkovi do schránky jako prostěradlo. Toto slovo by se již dalo považovat za historismus, neboť přestože název stále existuje a pamětníci jistě jeho význam znají, děti narozené ve 21. století se s touto pomůckou nikdy nesetkaly.

1.1. Jak to bylo, když se vylíhl ve schránce na dopisy

První kapitola knihy začíná analogicky s úvodem lidových pohádek. Tradiční slovní spojení *Za sedmero horami, sedmero řekami ...* je však aktualizováno ve výpověď *Za sedmero sídlišti, sedmero hřišti a sedmero staveništi ...*⁹

Příběh vypráví o tom, jak se do posledního volného bytu ve dvanáctipatrovém paneláku nastěhuje rodina Květoňových, tatínek, maminka a děti Týna a Tom. Zrovna začaly prázdniny, maminka má plné ruce práce s vybalováním a sourozenci se nudí, vydají se na obhlídku domu. Sjedou výtahem až dolů, aby si prohlédli prádelnu, sušárnu, kočárkárnu

---

⁶ DITMAR, René. Panáček Paneláček. *Nové knihy*, roč. 1997, č. 36, s. 11.

⁷ Děti zůstávají v pozadí; hrdinou knihy je panáček Paneláček, který je hlavním aktérem a příčinou všech událostí.

⁸ Informace o chytání televizního signálu pomocí antény je již v současné době zastaralá. Je tedy nutné zohlednit dobu vzniku díla.

⁹ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Panáček Paneláček*. Praha: Albatros, 1997, s. 7.

a také místnost se schránkami na dopisy. Na všech schránkách už jsou jmenovky, jen jedna je neoznačená. Děti přemýšlejí, komu by asi mohla patřit, když vtom se zevnitř ozve hlásek. Patří panáčku Paneláčkovi, který se musí vylíhnout s příchodem posledních nájemníků, aby se o dům a jeho obyvatele postaral. Bohužel však nemůže najít klíč od své schránky a nedaří se mu tedy dostat ven. Tom a Týna hned vyrážejí domů a prosí maminku o jejich klíček. Doufají, že se bude hodit. Skutečně se jim podaří schránku odemknout. Vykoukne z ní malý šedivý panáček, celý takový nijaký. *„Žádněj krasavec asi nejsem, to já vím, ale my panáčkové Paneláčkové jsme stejní jako domy, v kterých se líhneme. To až lidi, s kterými bydlíme, si nás pak dotvoří podle svého.“*¹⁰ I děti se způsobně představí a pak slíbí, že jej zítra vezmou na prohlídku domu.

Dějová linie není nijak bohatá, což se ovšem vzhledem k tomu, že jde o úvodní příběh knihy, dá chápat. Za významnější prvek můžeme považovat seznámení s prostředím a postavami, s nimiž se budeme setkávat v ostatních kapitolách. Dozvídáme se, jak Paneláček vypadá, že se bojí koček, ale má rád psy.

Stylistická stránka příběhu je přizpůsobena začínajícím čtenářům. Autorka často užívá krátké věty či jednoduchá souvětí. Dynamickým prvkem vyprávění je přímá řeč. Promluvy jednotlivých postav působí přirozeně, neboť jsou psány obecnou češtinou a jsou blízké dětské mluvě - „*Co to bylo?*“ *polekal se Tom. „Já myslela, že to ty.“* *šeptla Týna. „Třeba to byla kočka.“* *Kočky takhle nezívaj, ty chytřej.“*¹¹

V textu nalezneme personifikaci - *Květoňovic schránka měla na bříšku jmenovku*, nezvyklá slovní spojení - *klíč zakličkoval*, expresivní výrazy - *děti klušou dvanáct pater dolů*.

---

¹⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 10.

¹¹ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 8.

1.2. Jak to bylo, když jel výtahem na vandr

Druhý pohádkový příběh provede čtenáře po panelovém domě, ve kterém se Paneláček vylíhнул a který má spravovat. Na průzkum se s ním vydávají nejen Tom a Týna, ale i pes Pajda, myška, moucha. Postupují systematicky od sklepa nahoru. Některá patra vynechají,¹² protože se jim zdají nezajímavá, v jiných se naopak nějakou dobu zdrží a prožijí zde neuvěřitelná dobrodružství. Například v sedmém patře najdou sedmimilové boty. Tom s Týnou už jsou rozhodnutí, že je vyzkouší, když vtom se otevrou dveře jednoho bytu a ruka kouzelnou obuv vtáhne dovnitř. V osmém patře vyškrábe myška v koutě korunu a všichni hned začnou hledat poklad. Hádají, za kterými dveřmi se může ukrývat, na jedny dokonce zazvoní. Z druhé strany se ozve holčička Madlenka. Je sama doma a nikomu nesmí otvírat. Prozradí však, že doma poklad rozhodně nemají. Jen vkladní knížku, nějaké drobné v prasátku a maminčiny zlaté řetízky a perlové korále. Do desátého poschodí prý musejí vyskákat po jedné noze a se zavřenýma očima, aby našli kouzelné království. Za jedněmi dveřmi tam žalostně štěká psí slečna a Týna je přesvědčena o tom, že je to zakletá princezna. Všichni ji hned chtějí vysvobodit. Než se ale rozhodnou, jak záchranu provedou, vrátí se z nákupu domů paní Voženílková, majitelka fenky Hortensie. V jedenáctém patře se průzkumníci setkávají s ježibabou. Tom a Týna se tak polekají, že se bez dlouhého rozmýšlení rozběhnou domů k mamince. Ta jim vysvětlí, že v bytě pod nimi bydlí babička Klepáčková, starající se o nemocná a opuštěná zvířátka. Té se bát nemusejí. Také panáček Paneláček se vydá do své dopisní schránky. Za jeden den už má zážitků dost.

Vyprávění je vystavěno na nepředvídatelnosti dětské fantazie. Přestože místem velkých dobrodružství a zážitků je obyčejný panelový dům na sídlišti, Ivona Březinová dokáže i toto prostředí využít tak, že působí tajuplně a pohádkově. Obyčejné špinavé holinky se stanou

---

¹² „V prvním poschodí se shodli na tom, že druhé si nechají na podruhé, třetí přeskochí, čtvrté že jim nesmí na oči, ale páté patro je nutné propátrat.“ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 12.

sedmimílovými botami, nalezená koruna stopou k pokladu, fenka zakletou princeznou, babička s kočkou na zádech je v očích dětí ježibabou.

Lidovou tvorbu připomíná také vznik party průzkumníků. Podobně jako například v pohádce Jak šlo vejce na vandr či Brémští muzikanti se postupně k panáčkovi přidávají jednotlivá zvířátka, která chtějí poznat panelák spolu s Paneláčkem, Tomem a Týnou. Na opakující se výzvu „*Pojď s námi, bude nás víc.*“ reaguje kladně pes Pajda, myška i moucha. V závěru se pak k této výpovědi vrací moucha poletující nad domovním schodištěm a vyzývající: „*No tak, poletěte se mnou, bude nás víc, víc, víc.*“

Slovesnosti se Ivona Březinová přiblížila při pokračování výpravy do desátého patra. „*Za devatero horami, za devatero řekami, ... začal panáček Paneláček a po chvíli dodal a za devatero poschodími ...*“¹³

Autorka odkazuje také k pohádce Ali Baba a čtyřicet loupežníků. Děti si při snaze otevřít zamčené dveře, za kterými se údajně skrývá poklad, vzpomenou na zaříkadlo Sezame, otevři se, které znají z vyprávění Tisíce a jedné noci.

Motiv dobrých mezilidských vztahů je v příběhu zmíněn několikrát. Například když se děti dohadují, kdo vyzkouší sedmimílové boty. Týna má strach, že kdyby ji odnesly daleko, nedokázala by se sama vrátit. Její mladší bratr jí proto navrhone, že si obují každý jednu botu a pokud se ztratí, spolu jistě cestu domů najdou. Dalším příkladem udržování dobrých vztahů je napomenutí panáčka Paneláčka namířené na sourozence dohadující se nad otázkou, kde je sever, nebo laskavost babičky Klepáčkové, která se stará o opuštěná zvířátka.

Ivona Březinová čtenáře také upozorňuje na neopatrné chování v situaci, kdy jsou sami doma stejně jako malá Madlenka Matěchová z osmého patra. Když na ni průzkumníci zazvonili, prozradila nejen, že je sama doma a nesmí nikomu otvírat, ale i to, že rodiče vlastní vkladní knížku, zlaté řetízky a perlové korále, i když perly údajně nejsou pravé.

---

¹³ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 14.

Co se jazykových prostředků týče, využila autorka maximálně všech možností, které jí čeština nabízí. Do prozaického textu vložila rým - *třetí že přeskočí, čtvrté že jim nesmí na oči, vyděšená myš marně hledá skryš*, a opakování podobně znějících slov či hlásek - *druhé si nechají napodruhé, páté patro je třeba propátrat, Pajda pajdá, mouše to sluší a bzučí víc a víc*.

Vzhledem k fantazijnosti příběhu autorka často uplatnila personifikaci. Například *rohožka se škodolibě ušklíbla, dveře se tvářily upjatě, výtah vysypal cestovatele*. V textu nalezneme také humor - *paní Voženilková šermovala Týně před nosem nožičkou libereckého parku*.

1.3. Jak to bylo, když mu vandalové rozbili byt a on neměl kde být

Titul kapitoly vychází ze zvukové i grafické podoby substantiva byt a verba být. Příběh vypráví o tom, jak se panáček Paneláček rozhodne naučit číst a psát. Za vzor mu mají sloužit číslice na ovládání výtahu. Při podrobném zkoumání zjistí, že symbol 6 označuje šestku nebo P je písmeno označující přízemí, případně i jeho jméno. Na papír, který najde pod schody, si opíše písmeno P a číslice jedna až dvanáct označující patra domu. Pak se usadí v kočárkárně do kočárku pro panenky a začne cifry přepisovat. Nedaří se mu ale tak, jak by chtěl. Proto se rozhodne, že se vydá znovu do výtahu, aby se podíval, jak jednotlivé znaky skutečně vypadají. To, co uvnitř uvidí, jej poleká tak, že se raději schová za roh a vyčkává. Po chvíli si však dodá odvahy a znovu dovnitř nakoukne. Zdi jsou počmárané slovy, která Paneláček nedokáže přečíst a navíc se na něj šklebí strašidlo. Panáček se velmi rozzlobí. Ještě více je však zděšen, když dorazí ke svému domečku, dopisní schránce. I ta je, podobně jako ostatní, zničená. Naštěstí zasáhnou Tom a Týna, kteří svému kamarádovi nabídnou bydlení v jejich bytě.

Vandalové napáchají škody jedné středy, dne uprostřed pracovního týdne, kdy má být podle předpovědi počasí středně teplo a středně deštivo. Jde o opakování podobného stylistického jevu, s nímž se setkáme již v názvu kapitoly. Ivona Březinová tímto úvodem čtenáře ihned zaujme a přesvědčí o svých literárních kvalitách.¹⁴ Sugestivním popisem dne navodí správnou atmosféru pro další vývoj pohádky.

Ve své podstatě je vypravování smutné. Ačkoli se Paneláček snaží naučit psát číslice, z čehož částečně plyne komika příběhu, při hlubším zamyšlení nad obsahem zjistíme, že nepůsobí příliš optimisticky. Den je takový nijaký a nepovedený,¹⁵ panáček se nudí, nácvik psaní se mu nedaří, vandalové zničili nejen výtah, ale i dopisní schránky a především přišel o bydlení. *„Paneláček stál, pod nohama mu šustily potrhané dopisní obálky, kdysi vycpané měkkými ubrousky.¹⁶ Teprve teď si všiml, že i několik dalších schránek je podobně poraněno. Paneláček se rozplakal. Jeho domov je zničen. Jeho hnízdečko, jeho pelíšek, v kterém se narodil, už není.“¹⁷*

Až závěr dává naději v lepší budoucnost. Tom a Týna poskytnou Paneláčkovi bez dlouhého uvažování novou střechu nad hlavou. Autorka tímto nabádá čtenáře k obětavosti pro druhé, k přátelskému chování.

Kapitola je současně moralitou nad vandalským chováním a neúctou k cizímu majetku. Do úst panáčka Paneláčka vložila Březinová slova odsuzující takovéto jednání. I v této nepříjemné situaci je však patrná tendence pachatele ospravedlnit. Důkazem je monolog vedený nad zjištěnou škodou: *„, Taková opovázlivost!’ vykřikoval. , Taková bezohlednost! Takové vandalství! Vždyť tenhle dům je ještě úplně nový, nemůže přece mít už teď jizvy a vrásky jako nějaký starý děda.’ Vzpomněl si na písmenka a číslice, které se chtěl naučit.*

---

¹⁴ Využívá také jiných jazykových postupů: opakování podobných slov - *strašné strašidlo neumí strašit*, neobvyklá přirovnání - *schránka vyčnívala v řadě jako zkažený zub*, atributy kongruentní - *uzívané hodiny*, personifikaci - *několik schránek je podobně poraněno*.

¹⁵ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 29.

¹⁶ Tyto obálky naplněné ubrousky přinesli sourozenci Květoňovi Paneláčkovi jako peřinu a polštář, když byl nemocný a potřeboval ležet v teple. Viz *Jak to bylo, když na střeše trásl anténou*. BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 17.

¹⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 32.

*„Třeba i někdo jiný chtěl zkusit kreslit a psát. Ale stěny výtahu přece nejsou školní tabule, zlobil se Paneláček.“*¹⁸ Přirovnáním domu ke starému vrásčitému dědovi přiblížila autorka problematiku ničení majetku dětským čtenářům. Slova jsou zvolena tak, že i nejmladší recipienti chápou podstatu sdělení.

Prvky humoru obsahuje pasáž věnovaná panáčkově snaze nacvičit psaní číslic. Vychází ze zosobnění jednotlivých znaků. Jedničky jsou přirovnávány k hubeným bičíkům, které se však vzbouří, práskají na všechny strany a všude je jich najednou moc. Dvojky připomínají husy, jejichž krky se ovšem natahují na opačnou stranu, než by měly. Osmičkám se rozkutálejí kolečka po celém papíře. Šestky s devítkami se do sebe vzájemně zamotaly a vytvořily dlouhý řetěz.

1.4. Jak to bylo, když si stavěl dům z lega

Panáček Paneláček má pocit, že přestože pobývá u Květoňových v bytě, nemá kde bydlet. Schází mu vlastní prostor, kam se může schovat. Rozhodne se tedy, že si postaví z kostiček lega svůj domeček. Začne návrhem plánu domu. Na papír namaluje ložnici, jídelnu, obývací s velkými okny a výhledem do kuchyně, kde má maminka televizi, dále koupelnu, v níž nesmí chybět modrá vana, kuchyň s velkou spížírnou, šatnu, pracovnu, terasu a garáž pro žluté autíčko, které houká a svítí. Kostičky lega mu však brzy dojdou. A to ještě navíc zahlédne malou červenou kostičku schovanou pod skříní. Rozzlobí se tak, že se promění v býka a všechny části stavebnice rozmetá po pokojíčku. Červenou kostičku dokonce nabere na rohy a pak ji chce rozdupat. Vtom si uvědomí, co provedl, všem se omluví a poprosí je znovu o spolupráci. Brzy stojí v pokoji malý, útulný domeček pro Paneláčka. Navštívit jej pak přijde plyšový medvídek Chumla, pihatá panenka Háta a přiletne andulka Kokrhelka. Na svačinu se zastaví i křeček Žíla. Všichni panáčkoví nové bydlení pochvalují. Ocení ho také Tom a Týna a jejich maminka a tatínek, až se vrátí večer domů.

---

¹⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 32.

Významných motivů je v příběhu několik. Prvním z nich je pocit nedostatku soukromí. Paneláčkovi schází místo, kam by nikdo jiný bez jeho dovolení nemohl, kde by byl svým pánem. Už ho nebaví potloukat se od rohu k rohu. Autorka prostřednictvím pohádky čtenářům připomíná, jak důležité je, že mají domov, svůj pokojíček, vlastní postýlku. V závěru se Ivona Březinová k tomuto tématu ještě jednou vrací. „*A Paneláček byl šťastný. Leh si do své postýlky ve své ložnici svého nového domu a unavený tím vším štěstím usnul.*“¹⁹ Pocit štěstí pramení především z vlastnictví, což dokazuje opakování zvratného přivlastňovacího pronomina *svůj*.

Za druhý zásadní motiv vypravování můžeme považovat neskromnost a velkolepost plánů bez ohledu na současné možnosti. Panáček touží postavit si dům s mnoha pokoji, terasou a garáží, ale brzy zjistí, že nemá dostatek materiálu pro jeho uskutečnění. Rozzlobí se, ovšem svůj hněv dá najevo agresí vůči kostičkám lega, které nemohou za to, že je jich málo a on chce stavět velkou budovu. Vlastní špatné jednání si naštěstí brzy uvědomí a všem dílům stavebnice se omluví. Nakonec má radost z malého domku, ve kterém si bude spokojeně hospodařit.

Třetím charakteristickým znakem této kapitoly je využití motivů z ústní slovesnosti. Ty jsou však často aktualizovány dle potřeb autorky. Například volání malé červené kostičky o pomoc v okamžiku, kdy ji Paneláček proměněný v býka nabere na rohy a běhá s ní po celém pokoji. Kostičce se při tom v hlavě popletou všechny známé pohádky a křičí takto: „*Za hory, za doly, mé kouzelné střevíce, kde se pasou? Červenou kostičku zlé rohy k vlkovi nesou.*“²⁰ Toto zvolání působí i přes vypjatost situace komicky. Slova lidové říkanky pro nejmenší²¹ jsou v rozhovoru domovního skřítky a schovaného dílku stavebnice pozměněna takto: „*,Kostičko kost, pojd' ke mně a dost. ' ,Nepůjdu, panáčku, jen at' máš zlost.*“²²

---

¹⁹ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 45.

²⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 44.

²¹ Jedná se o říkanku: „*Myšičko myš, pojd' ke mně bliž. Nepůjdu kocourku, nebo mě sniš.*“

²² BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 42.

Pestrá je nejen dějová, ale i jazyková složka příběhu. Březinová využívá při vypravování mnoha možností, které jí čeština nabízí: polysémii slova *dojít*²³ - ve významu nedostatečného množství a nedokonavého tvaru verba *jít*, expresivní tvary - *ulejvat se, chichotat, škemrat, hudrovat, čárat*, personifikaci²⁴ - *papír byl lechtivý a začal se chichotat*, atributy kongruentní - *z papírových garáží, s kanafasovým ubrusem, v tlustém obrázkovém časopise*, i nekongruentní - *křeslo panenky Háty, dort z moduritu*.

1.5. Jak to bylo, když mu ze zásuvky pohrozil blesk

Panáček Paneláček má dlouhou chvíli a rozhodne se, že si bude hrát s Tomovými vláčky. Chvíli s nimi jezdí po pokoji sem a tam, ovšem stará lokomotiva se brzy unaví a odmítne pokračovat v cestě. Paneláček na ovladači přidá rychlost, ale nic se neděje. Ve vláčcích to jen prská a pak se ozve rána. Vlaky dál nejedou. Uhlák dokonce vysypal na koberec svůj náklad. Panáček spěchá pro vysavač, aby uklidil, co napáchal. Jako problém se však ukáže uvedení přístroje do provozu. Údajně je potřeba zapojení do sítě. Paneláček vyzkouší houpací síť, která visí v předsíni, síť proti hmyzu umístěnou na okenním parapetu, pavoučí síť, rybářskou síť souseda Vaňouse, ale až paní Macourková mu poradí, že vysavač měl na mysli elektrickou síť, kterou najde v každé zásuvce. Skřítek rychle utíká domů. Lux skutečně zavrčí a spořádá všechno papírové uhlí, které se z vagonu vysypalo. Panáček však stále musí přemýšlet nad tím, jestli v této síti nežijí ryby. Popadne šroubovák a strčí ho dovnitř zásuvky. Odtud vyšlehně blesk, pohrozí mu a pořádně jej klepne přes prsty. V bytě v tu chvíli vypadnou pojistky a rozhostí se tma. Tatínek Květoň je naštěstí hned opraví a Panáček Paneláček si z této večerní příhody vezme ponaučení.

---

²³ „Jenže nepostavil ještě ani garáž, obývací a jídelnu a kostičky došly. Došly sice na správné místo, ale dál se ne a ne hnout, natož aby někam doběhly pro své další kamarádky.“ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 42.

²⁴ Personifikovány jsou téměř všechny postavy, které v příběhu vystupují - kostky lega, plyšový medvěd, panenka Háta, Zlatovláska, která vykoukla z pohádkové knížky atd.

V závěrečné části příběhu můžeme spatřit tendenci poučit a vychovávat. Autorka na příkladu domovního skřítka upozorňuje čtenáře na nebezpečí, které jim hrozí, pokud budou strkat předměty do zásuvky. Výstraha je vyličená způsobem blízkým recipientům díla. Na základě personifikace blesku, jenž vyšlehne ze zdroje elektrického napětí, i nejmenší děti pochopí, co jim hrozí.

Humanitní přesah k lidským hodnotám nalezneme v rozhovoru Paneláčka s paní Macourkovou. U té se skřítek zastaví při pátrání po zlaté rybce, která by mu splnila přání.²⁵ Rodina však žádnou kouzelnou rybu nemá, v akváriu jim plavou jen ty obyčejné. Panáček se paní Macourkové zeptá, zda už jim nějaká z nich splnila přání a ona odpoví, že samozřejmě, neboť si přáli zdravé děťátko a to už mají. Nic jiného pro ně není tak důležité. Ivona Březinová, sama v té době matka dvou malých holčiček, připomíná, že zdraví je v životě nejdůležitější.

Hledání té správné sítě pro zapojení vysavače a elektrického vláčku lze díky polysémantičnosti slova *sít'* považovat za humornou část vyprávění. Hrdina příběhu při shánění se po zdroji elektrického napětí narazí na síť houpací, proti mouchám a komárům, pavoučí a rybářskou. Čtenáři se prostřednictvím zábavné četby dostane poučení o mnohovýznamovosti tohoto slova.

Text pohádky Březinová obohatila o rýmující se slova - *koleje se lesknou strachy, jako když je poleje; klade kola na koleje, jen se z něho leje*. V úvodním odstavci nalezneme výrazy odvozené pomocí sufixů a koncovek od kořene -večer-. V několika po sobě následujících větách se setkáme se slovy *večer, Večerníček, večerník, večere*. Podobného jevu užila autorka ve větě „*Až do večera vláčky vláčely svůj náklad od rohu k rohu ...*“²⁶.

Při popisu jízdy mašinek využila Ivona Březinová personifikaci tak mistrně, že vláčky čtenáři před očima téměř ožívají - *mašinka vesele zablikala okýnky jídelního vozu; semafor*

---

²⁵ Paneláček stále hledá tu správnou síť, do které by mohl zapojit vysavač. Už si neví rady a chce požádat o pomoc zlatou rybku, která by mu toto přání splnila a vyčarovala síť.

²⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 46.

mrkl zeleným okem; stará lokomotiva váhavě nakoukla pod stůl, vysupěla do mírného kopečka a před vrcholkem se udýchaně zastavila; červené oči semaforu rozčileně křičí; výhybky polekaně uhýbají z cesty.

1.6. Jak to bylo, když se seznámil s jiným panáčkem

Paneláčkem

Vypravování o panáčku Paneláčkovi je završeno příběhem o konci prázdnin, blížícím se školním roce a setkání s jiným, starším Paneláčkem, který hrdinu knížky seznámí s jeho dalšími povinnostmi.

Na začátku září má do první třídy nastoupit i Tom. Vypráví domovnímu skřítkovi, jak se už těší a dokonce mu ukáže svou krásnou aktovku. I panáček by rád chodil do školy. Tom mu proto slíbí, že ho bude brát s sebou, schovaného v tašce mezi učebnicemi. Týna však bratrovi vysvětlí, že to není možné. Mezitím Paneláček vymýšlí, co s kamarády dnes podniknou. Než stihne hru na kouzelné dveře zorganizovat, zatahá ho za ucho o něco starší, otlučenější a sešlejší kolega. Oznamí mladému, že pozítří půjde, stejně jako děti, do školy, kde se však naučí trochu jiné věci než ony: opravit kliku, správně natočit televizní anténu, ukázat zbloudilé meluzíně cestu ven, hlídat, aby si děti nehrály se zápalkami, aby nikdo nevypadl z okna nebo nepřetekla vana, aby výtahy jezdily a topení hrálo, a hlavně, aby na sebe byli lidé hodní. Dostane i svou tašku s odrazovými skličky, podobnou té, kterou záviděl Tomovi. Paneláček si aktovku nasadí na záda a čeká, až bude pozítří a vyrazí nabývat nové vědomosti. Na to, že si původně chtěl hrát s dětmi na kouzelné dveře, zapomene.

Motiv těšení se z nástupu do první třídy přibližuje příběh čtenářům, kterým je určen. Za předpokládaného adresáta považujeme dítě v předškolním či mladším školním věku, jež prožívá podobné pocity jako Tom, to znamená, že se nemůže dočkat, až vyrazí poprvé

s taškou na zádech, nebo spíše souhlasí s Týnou, která má jeden školní rok za sebou a letos by raději měla ještě prázdniny.

Poselstvím celé knihy, jak už bylo v úvodu zmíněno, je vyzdvižení dobrých mezilidských vztahů jakožto nejvyšší hodnoty. Na tento významný morální aspekt autorka implicitně, na konkrétních životních situacích, upozorňuje téměř ve všech příbězích. K explicitnímu zdůraznění dojde v poslední kapitole. Březinová jako by do slov, která pronáší starší Paneláček, chtěla shrnout hlavní myšlenku díla: „*A hlavně musíš dávat pozor, aby lidi na sebe byli hodní. A to dá někdy pořádnou práci. Uvidíš sám.*“²⁷ Obdobné sdělení pak zopakovala ještě jednou v rovině vypravěče: „*Protože naučit se dávat pozor na lidi, aby na sebe byli hodní, to přece musí být moc pěkné.*“²⁸

Vyprávění o panáčku Paneláčkovi je sice autorčinou prvotinou, přesto nemůžeme říci, že by šlo o dílo nevydařené. Právě naopak. Kniha jako celek poskytuje čtenáři poutavý příběh s humornými prvky, plasticky vylíčenou hlavní postavu, morální i didaktické složky rozvíjející dětskou osobnost. Jednotlivé příběhy se však pohybují na škále od promyšlených a obsahově konkrétně formulovaných k těm s absencí dostatečně silného nosného příběhu.²⁹ Oceňujeme především přítomnost prvků rozvíjejících obrazotvornost³⁰ a styl práce blízký bezmezné dětské fantazii a dětskému uvažování. Ve srovnání s ostatními pohádkovými knihami Ivony Březinové můžeme titul Panáček Paneláček hodnotit jako jeden z nejzdařilejších.

---

²⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 60.

²⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 60.

²⁹ Například Jak to bylo, když na střese třásl anténou nebo Jak to bylo, když hledal mezi zvonky kouzelnou rolničku.

³⁰ Lexikální i stylistické postupy, které jsou pro tvorbu Ivony Březinové typické - personifikace, neobvyklá přirovnání, neologismy, synonymie a polysémie, využívání zvukové stránky jazyka (podobnost slov, rýmy).

2. JAK TO BYLO DÁL ...

V roce 1999 vydala Ivona Březinovou knihu nazvanou *Jak to bylo dál...* s podtitulem *Pokračování sedmi klasických pohádkových příběhů*. Ve slovenštině³¹ dílo vyšlo v nakladatelství Mladé letá roku 2002 pod názvem *A čo bolo ďalej? Skutečnosť, že se knížka dočkala úspěchu v zahraničí, můžeme připsat především společné literární tradici zakotvené v ústní lidové slovesnosti*.

Ilustrace českého vydání byla svěřena Zdeňce Bouškové, která ačkoli je uznávanou výtvarnicí,³² tentokrát svými pestrými barvotiskovými obrázky zaujme spíše mladšího čtenáře. O kvalitě a vhodnosti grafické úpravy knížky může zralejší recipient pochybovat. Originálnější nejsou ani ilustrace slovenské verze knihy vytvořené Jozefem Cesnakem.

Březinová na základě volné fabulace navázala na motivy známé z tradičních vyprávění a vytvořila pokračování pohádkových příběhů *Popelka*, *Sněhurka*, *Šípková Růženka*, *Kráska a Zvíře*, *Zlatovláska*, *Princezna se zlatou hvězdou* a *O dvanácti měsíčkách*. Vzniklo tak sedm postmoderních pohádek odkazujících k pretextu, jehož znalost není podmínkou, avšak sledáváme ji přínosnou.

Několik závěrečných stran knihy věnovala Ivona Březinová poučení o původu a vývoji pohádek, k nimž zpracovala pokračování. *Stat' Spletité cesty ke kořenům* představuje snahu poučit čtenáře o vzniku známých příběhů, současně však představuje Březinovou nejen jako autorku beletrie, ale i literární historičku. Jak uvádí Naděžda Siegllová, poznámky sice mají dobrou informační úroveň, přesto však jde pouze o modifikované ediční údaje, jež můžeme považovat za zajímavý, ale i nadbytečný nadstandard.³³

---

³¹ Přeložila Mária Smoláriková.

³² Ocenění v mezinárodní soutěži Ex Libris ke 100. výročí narození J.R.R. Tolkiena v italské Aostě (1992), ceny Akademie science fiction, fantasy a hororu v kategorii Nejlepší obálka za Lavondyss R. Holdstocka (1995) a cenu Nejlepší výtvarník (1996), na kterou pak byla také nominována v letech 1997-2000. Zdeňka Boušková [online]. [cit. 2013-2-16]. Dostupné z <<http://www.nnd.cz/bouskova/>>.

³³ SIEGLOVÁ, Naděžda. Hravé pohádkové domýšlení. *Ladění*, roč. 2000, č. 2, s. 24.

2.1. Popelka

Tradiční vypravování o Popelce končí její svatbou s princem. Březinová svým příběhem na tuto událost bezprostředně navazuje a pokračuje popisem oslav. Brzy nato musí princ odjet na dalekou a nebezpečnou cestu. Popelka zůstává na zámku sama. Aby se jí nestýskalo a dny rychleji ubíhaly, pozve na návštěvu macechu a své dvě sestry, kterým už všechny ústrky a nespravedlnosti, jež kvůli nim musela vytrpět, odpustila. Stejně tak, jako se nezměnila dobrosrdečná Popelka, nezměnily se ani její příbuzné. Hned po svém příjezdu začnou rozkazovat a vymýšlet si. Ještě téhož večera jim Popelka oznámí, že svého vstřícného kroku lituje a požádá je, aby ráno zámek opustily. Ženy však v noci rozhodnou o dalším dívčině osudu. Ráno, předtím, než mají odjet, požádají Popelku, aby je doprovodila do zámecké věže, odkud je prý skvělý výhled do celého kraje. Lstí přimějí Popelku naklonit se z ochozu věže a pak ji z něj shodí. Naštěstí zasáhne Ptačí víla a dříve než se dívka dotkne země, promění ji v popelavou holubičku.

Za několik dní se vrací domů princ. Svou ženu však hledá marně. Při jedné z výprav se na okraji makového pole setká se stařenkou, která mu na oplátku za jeho pomoc daruje tři makovičky. Prozradí princovi, že až mu bude nejsmutněji, má z jedné z nich vysypat mák. Téhož večera mladík skutečně smutný usedne k oknu a vyprázdní jednu makovici. Přilétne za ním popelavá holubice a sezobe všechna zrnka. Její oči se poté změň v oči Popelčiny. Druhého večera se situace opakuje a pták zazpívá lidským hlasem. Třetího večera se holubička promění po sezobnutí posledního makového zrnka zpět v Popelku. Princ jí z vlasů vytáhne popelavé peříčko a přidá ho k ostatním dvěma, která mu zůstala na památku po předešlých večerech. Pírka se v ten okamžik promění v metly a zlou macechou i s jejími dcerami vymetou pryč z království.

Znovu se koná velká slavnost, tentokrát na počest Ptačí víly. Pozváni na ni jsou nejen lidé z okolí, ale i všichni ptáci.

2.2. Sněhurka

Hlavním hrdinou pokračování pohádky o Sněhurce je její syn Heřmánek. Ten se, stejně jako kdysi jeho matka, přátelí se sedmi trpaslíky a často je navštěvuje. Jednoho dne za nimi Heřmánek přijde, ale mužíčci nejsou doma. Chvíli na ně čeká, pak ale dostane hlad a rozhodne se ochutnat, co mají dobrého. Ochutná, stejně jako kdysi Sněhurka, z každé mističky a napije se z každého pohárku. Pak vyzkouší postupně také postýlky malých obyvatel chaloupky.

Chlapcovo chování, tak nápadně připomínající počínání jeho matky, probudí ze spánku zlou královnou. Ta zatouží dítě své nepřítelkyně zničit. Plánuje unést ho do pustých skal, kde ho nikdo nenajde.

Druhého dne Heřmánek opět navštíví trpaslíky. Poprosí Kejchala, aby mu půjčil jeho červenou čepičku. Mužík, ač nerad, svolí. V tu chvíli se lesem prožene vichřice, která chlapce téměř unese. Naštěstí zasáhnou stromy, jejichž větve dítě pevně obemknou a nedovolí větru, aby mu ublížil. Jakmile hoch vrátí čepici Kejchalovi, znovu začne foukat, ovšem třikrát silněji, a trpaslíka větrný vír polapí.³⁴

Uplyne patnáct let a Heřmánek dospěje. Jednoho dne mu lesní mužíci oznámí, že on je jediný, kdo může uneseného kamaráda zachránit. Aby zjistil, kde Kejchal dlouhé roky žije, musí posbírat a složit střepy kouzelného zrcadla, které se nachází na dně hlubokého jezera. To mu pak ukáže další cestu.

Po sedmi týdnech putování dorazí mladík k zámku zlé královny, která mu zadá tři úkoly, jež musí splnit, aby mužíčka vysvobodil. Prvním je projít jabloňový sad, aniž by ochutnal jediné jablko. Ačkoli ho při celodenním putování na slunci trápí hlad, žízeň a svádění jabloňových panen, zkoušku zvládne. Jako druhý úkol má nakázáno najít mezi dívkami tančícími v zrcadlovém sále tu, která je skutečná, a zavázat jí živůtek tkanicí. I toto zadání

---

³⁴ Vítr měl odnést Heřmánka. Zlá královna si jej však kvůli půjčené a posléze vrácené červené čepičce spletla s Kejchalem, a proto nakonec vichřice odnesla trpaslíka.

splní. Sluneční paprsky se odrážejí v očích jen jedné z nich, té pravé. Třetího dne musí Heřmánek otráveným hřebínkem pročesávat vlasy sedmi jinochům a při tom zjistit, který z nich je jeho přítel. Neustále nastydlého Kejchala prozradí maličká kapička u nosu. Mladík nad zlou královnou zvítězí, vysvobodí svého kamaráda a přivede si domů nevěstu, dívku, které se v očích odrážejí sluneční paprsky. Brzy se koná svatba. A za nějaký čas navštěvují trpaslíky v jejich lesní chaloupce Heřmánkovy děti a děti těch dětí.

2.3. Šípková Růženka

Od okamžiku, kdy se Šípková Růženka probudila ze stoletého spánku, uplynulo již téměř dvacet let. Dnes žije na zámku obklopeném zahradou plnou kvetoucích jirčin Růženka se svým manželem, princem, který ji kdysi vysvobodil, a dcerou Jiřinkou. Ta touží spatřit skutečnou růži a přivonět si k ní. Nerozumí tomu, proč v jejich království tyto květiny nerostou. O zlé sudbě, jež postihla její matku, nemá ani tušení. Snad právě proto si přeje k osmnáctým narozeninám živou růži. Vyhlásí tedy, že si za muže vezme toho, kdo v jejich zahradě do roka a do dne vypěstuje růžový keř.

Jednoho dne přijde do zámku rytíř Florimon, muž s černýma očima a širokým pláštěm, pod kterým ukrývá schránku se suchým keříčkem. Jakmile poprvé luskně prsty, keř se zazelená, po druhém lusknutí na něm vykvete rudý květ a po třetím se místností rozlije silná vůně. Poté požádá Jiřinku, aby se s ním vydala na cestu do jeho země. Král s královnou však odmítnou svou jedinou dceru vydat, neboť tuší, že rytíř je zosobněným zlem a jeho růže pouhým přeludem.

Florimon se nenechá snadno odbýt. Prohlásí, že pokud se do tří dnů, které ještě zbývají do lhůty dané princeznou, nenajde nikdo, kdo vypěstuje skutečnou růži a nepostaví se mu jako jeho soupeř, odvede Jiřinku s sebou do Říše spánku. Princezna v tu chvíli podobně jako kdysi její matka usne, opojena vůní začarované růže. O její záchranu se pokusí zahradníkův vnuk

Květoslav, který se vydá na cestu do Trnitých hor. Odtud si přinese trnový meč, s jehož pomocí bojuje a rytíře přemůže. Tím se vyplní dávná věštba, podle které Florimona porazí v souboji dvacetiletý mladík a následně v zámku rozkveté růže přesazená z Trnitých hor.

Poražený nápadník se promění v mokrý mrak a jeho očarovaný keř se rozplyne. Květoslav předá Jiřince sazeničku šípkové růže, která do několika týdnů vykveté a než se koná svatba, obsype se keř červenými šípky.

2.4. Kráska a Zvíře

Pokračování pohádky o Krásce a Zvířeti, ze kterého se díky dívčině lásce stane znovu pohledný princ, vypráví o jejich synu Oškliváčkovi, mateřské lásce a vítězství rozumu nad krásou.

Přestože se chlapec narodil s nepěknou tváří, jeho matka je šťastná. Za podstatnější než vzhled považuje charakterové vlastnosti, jako jsou moudrost a laskavost, dobrou výchovu a zdraví. Zato král se vzezřením svého syna souží. Vyčítá si, že to, jak dítě vypadá, je jeho vina, neboť je přesvědčen, že zlá víla kdysi neproklela jen jeho samotného, ale celý jeho rod. Nabídne tedy zámek tomu, kdo Oškliváčka vyléčí. Tajně, aby Kráska nevěděla, přicházejí různí šarlatáni, vědmy a kouzelnice, míchají pro hochu odporné lektvary a páchnoucí masti, ovšem nic nepůsobí.

Uplyne devět let. Chlapec roste, a ač je nejošklivější dítě v okolí, je také nejšikovnější. V mnoha činnostech se dokonce vyrovná dospělým. Špatně snáší jen nehezké nadávky a pokřikování ostatních dětí. Král znovu nabídne odměnu, tentokrát dva zámky, tomu, kdo jeho potomka z ošklivosti vyléčí.

Jednoho dne zabuší na zámecká vrata potulný zpěvák. Za ruku vede svou krásnou, ale hloupou dceru Elenu. Nabídne králi její krásu za moudrost jeho syna. V tu chvíli se setmí a zámek zazní dvojice dětských výkřiků. Oškliváček zkrásní, avšak ztratí svou inteligenci.

Elena zmoudří, ovšem zároveň se stane šerednou. Panovník je z proměny nadšený. Jakmile hoča spatří jeho žena, v mdlobách upadne na zem a zármutkem onemocní. Chlapce nechce ani vidět, zato s Elenou tráví čas ráda, protože jí připomíná jejího syna.

Dívka věnuje dalších devět let výchově a vzdělávání krásného Oškliváčka. V té době si král uvědomí, že udělal chybu, a nechá vyhlásit odměnu pro toho, kdo mladíkovi pomůže od hlouposti. I tentokrát však šarlatáni a vědmy odjíždějí s nepořízenou.

Po dalších devíti letech najde Elena v jedné z knih, které tak ráda čte, vylisovanou růži, jíž kdysi utrl Krásčín otec v zahradě Zvířete a kvůli níž se vše událo. Zalije ji, květ rozkvetne a promění oba do jejich původní podoby. Dívka však už není jen krásná jako kdysi, ale díky množství přečtených knih také moudrá. I Oškliváčkovi z jeho půvabu, jehož měl po osmnáct let dost, kus zůstalo.

V roce 2006 vydala obecně prospěšná společnost Nut's Pruduction³⁵ CD nazvané Pohádky pod polštář, na kterém nalezneme kromě jiných i Krásku a Zvíře Ivony Březinové čtenou hercem Alexejem Pyškem. Projekt nazvaný Poslouchejte pohádku obsahuje unikátní kolekci originálních českých pohádek, která vzniká pod patronátem generálního ředitele Českého rozhlasu jako dárek k různým příležitostem, například k Vánocům či zahájení školního roku, dětem se zrakovým postižením.³⁶

2.5. Zlatovláska

Příběh o zlatovlasé panně a Jiříkovi pokračuje událostmi následujícími po svatbě. Jiřík v té době těžce onemocní. Zlatá včela, která jednoho dne přilétne do zámecké zahrady, mu prorokuje jen tři roky a tři dny života, pokud se nenapije živé vody.

---

³⁵ Jedná se o obecně prospěšnou společnost na podporu začínajících a handicapovaných umělců a projektů pro handicapované a znevýhodněné děti.

³⁶ Poslouchejte pohádku. [online]. [cit. 2013-2-20]. Dostupné z <<http://www.nutsproduction.org/projetky/pohadky/>>.

I přesto, že nemá tušení, kde zdroj živé vody hledat, vydá se Zlatovláska na cestu. První noc musí dívka strávit v lese. Jakmile ulehne, rozzáří se nedaleko zlatý úl, z něhož vylétne včelí královna a poradí Zlatovlásce, kde pramení voda, kterou hledá.

Cesta k jezeru, uprostřed něhož plave ostrov, na kterém se tyčí hora, na ní stojí zlatý zámek se třemi studnami, trvá princezně mnoho týdnů. V noci se jí znovu zjeví včelí královna a prozradí Zlatovlásce, že studnu s živou vodou pozná podle bílého koně, jenž z ní pije, černého ptáka, který k ní přilétá a stříbrné ryby žijící v ní. Přestože dívka pozná tu správnou, je zoufalá, neboť v ní není ani kapka vody. Znovu se jí tedy zjeví včelí královna a udělí jí poslední radu. Dívka musí rozdělit své zlaté vlasy do tří copů, z jednoho pak uplést ohlávku pro bílého koně a nasadit mu ji, z druhého zlatou klec pro černého ptáka, kterého do ní zavře a z třetího síť, do níž chybí stříbrnou rybkou. Na okraji studny pak najde tupé rezavé nůžky.

Ustříhne si první cop, uplete ohlávku, ale koníkovi ji nasadit nedokáže. Dalšího dne se marně pokusí zavřít černého ptáka do zlaté klece. Stejně tak třetí den je neúspěšný, ani ryba se do sítě z vlasů nenechá chytit.

Princezna však snahu o záchranu svého milovaného nevzdá a rozhodne se počkat dva roky, než jí kadeře znovu dorostou. Její oddanost a trpělivost zapůsobí natolik, že kůň sám vlez do zlaté ohlávky, pták dobrovolně vlétne do klece a ryba vzkouzne do sítě. Pak se studna naplní po okraj živou vodou. Zlatovláska si ji nabere a chce se vydat na zpáteční cestu. Ještě předtím však vrátí zvířatům svobodu. Za tento ušlechtilý čin je kouzlem přenesena na zámek, kde dá Jiříkovi napít živé vody.

2.6. Princezna se zlatou hvězdou

Pokračování o princezně se zlatou hvězdou vypráví o jejích třech nevděčných dcerách Miladě, Vladaně a Ladaele a synu Ladislavovi. Dívky jsou již dospělé a postupně jim Lada chystá svatby. Nejstarší Milada si jako své svatební šaty na matce vyprosí ty, které pro ni

kdysi dal ušít její otec, Miladin dědeček, když se ucházel o její ruku. Lada svolí, avšak budoucí nevěsta musí slíbit, že je bude celý život opatrovat. Svůj závazek hned první večer po svatbě poruší. Šaty si svlékne a zmuchlané je ledabyly pohodí do rohu místnosti. Královna se na dívku rozzlobí a vzkáže jí, aby se již do rodného zámku nevracela, neboť modré šaty byly pro zemi symbolem lidského štěstí.

Situace se svatebními šaty se opakuje i v případě vdavek dalších dvou princezen. Vladana se provdá v matčiných růžových šatech, ovšem ještě téhož večera je pohodí a ony zmizí. Znovu se Lada rozzlobí a zakáže dívce vracet se do zámku, protože si neváží symbolu stálého zdraví. Nejmladší dcera zklame matku stejně jako její sestry, když pohodí její bílé šaty.

Královně zůstane na zámku jen syn Ladislav. Lada je ráda, že jemu svatbu chystat nemusí. Král se však rozhodne, že dříve, než potomkovi předá vládu, chce poznat jeho nevěstu. Uspořádá proto bál, na kterém si má princ vybrat ženu. Lada se snaží synovy zasnuby přerušit a tak jej požádá, aby si na ples oblékl její starý myší kožíšek. Mladík z lásky k matce souhlasí. Princezny, když jej spatří, rychle nasedají do kočárů a ujíždějí zpět k domovům. Královský otec se rozzlobí a určí synovi ultimátum. Musí se do půl roku oženit, i kdyby si měl vzít medvědici.

Jednoho dne se Ladislav se svou družinou vydá na lov. V legraci jej přátelé pobídnou, aby sesedl z koně a vystopoval si svou budoucí ženu. Princ nechce zkažit zábavu, a proto jde. Brzy se však setmí a on je nucen přespát v lese. Naštěstí má na sobě myší kožíšek, a tak mu není zima. V noci se mu zdají tři sny. V prvním se mu zjeví dívka v modrých šatech a krásně se na něj usmívá. Když však chce promluvit, vypadne jí z úst medvědí zub. Další dva sny jsou prvním velmi podobné, jen dívka má na sobě pokaždé jiné šaty - jednou růžové a podruhé sněhobílé. Ráno princ sebere z podlahy jeskyně tři zuby a vydá se k domovu.

V poledne navštíví zámek medvěd a žádá Ladislava za muže pro svou dceru. Král s královnou se polekají, dovolí mu však vstoupit. Jakmile princ spatří dívku ze snu, ke sňatku

svolí. Jako důkaz, že on je skutečně tím mladíkem, který přespal v jeskyni oděný do myšího kožíšku, předloží tři medvědí zuby. Děvče jimi vši silou hodí o podlahu a ony se promění ve troje šaty, jež Lada kdysi věnovala svým dcerám.

Na Ladislavovu svatbu přijedou i jeho sestry Milada, Vladana a Ladaela se svými manželi a dětmi. Královna jim odpustí, protože ví, že již nejsou tak nepořádné jako dříve, a dovolí jim odvézt si domů své znovu nalezené svatební šaty. V zemi jich už není potřeba, neboť štěstí, zdraví i naděje je všude dost.

2.7. O dvanácti měsíčkách

Macecha se svou dcerou Holenou se ze zimní výpravy za jahodami už nevrátily, a proto nyní Maruška hospodaří v chaloupce sama. Společnost jí občas dělá Matouš, žijící se svou maminkou na protější stráni. Oba si jsou velmi blízcí, a z toho důvodu se chystá jejich svatba. Ještě než k ní dojde, je Matouš odveden poslem na zámek, kde má sloužit kněžně, jež se obklopuje jen mladými muži, neboť krásné dívky vedle sebe nesnese.

Rok je Matouš nucen vyšívát koberečky,³⁷ ačkoli by mnohem radši orál pole a nosil kameny na stavbu nového domu pro sebe a Marušku. Když opět nastane léto, rozhodne se hoch ze zámku utéct. Brzy jej však vojáci lapí a odvedou rovnou do vězení.

Maruška se proto vydá za kněžnou, aby svému milému vyprosila svobodu. Ta jí postupně zadá tři úkoly, jež jsou podmínkou pro Matoušovo propuštění. Prvním úkolem je vlastníma rukama uhasit dvanáct požárů, které spalují lesy v zemi. Podruhé musí dívka přejít suchou nohou dvanáct jezer a potřetí je jí rozkázáno, aby pouhým pohledem vyzdobila dvanáct nových oken, která má kněžna na svém zámku.

---

³⁷ Autorka nejprve uvádí, že Matouš na zámku vyšívá koberečky, v další části textu však mu královna oznamuje, že pokud se mu nelíbilo připravovat pro ni pochoutky, může je nyní připravovat krysám v hladomorně. Nad tím, z jakého důvodu se Březinová dopustila takovéto nepřesnosti, můžeme pouze spekulovat.

Se splněním těchto nelehkých úloh pomohou Marušce opět měsíčkové. Nejprve se vlády místo Června ujme Prosinec, jenž rozpoutá silnou fujavici a padající ledový déšť a sníh dvanáct požárů uhasí. Přejít přes dvanáct jezer usnadní dívce měsíc Leden. Několikrát mávne žezlem nad hlavou a vody zamrznou. Třetí zimní měsíc, Únor, vyzdobí zámecká okna nádhernými bílými vzory.

Dívka všechny úkoly splní. Ještě předtím, než kněžna Matouše osvobodí, objeví se na zámku tři zimní měsíčkové - Prosinec, Leden a Únor a promění královnu v kus ledu. Pak Maruška odemkne Matoušovi dveře vězení a pospíchají spolu domů. Na jaře příštího roku se koná svatba.

2.8. Výstavba textu - syžet, lexikální a stylistická stránka díla

Ivona Březinová vycházela při psaní pohádkových pokračování z tradičních postupů užívaných v lidové slovesnosti. Děj příběhů je adresátovi líčen takzvaným nadosobním vypravěčem, do děje zasvěceným, znajícím minulost i budoucnost postav a jejich pocity, ovšem neztotožňujícím se s žádnou z postav, stojícím mimo probíhající situace.

Hrdiny pohádek Březinová jasně rozlišila na kladné a záporné, vyznačující se jednoznačným a neměnným charakterem. Výjimku z tohoto pravidla můžeme spatřovat v pohádce Kráska a Zvíře. Oškliváčkův otec se dlouho nemůže smířit se vzhledem svého syna. Po jeho proměně v krásného je šťastný, neboť dosáhl svého a věří, že líbivá tvář zajistí chlapci dobrou budoucnost. Až později pochopí, že důležitější než vzhled je inteligence a dobré chování. „*Královna stále postonávala a i králi už zdraví nejlíp nesoužilo. Smutkem se soužil víc a víc. Dávno věděl, že udělal chybu, když synovu moudrost vyměnil za jeho krásný vzhled. Co s panovníkem, který sotva napíše své jméno?*“³⁸

---

³⁸ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Jak to bylo dál... Pokračování sedmi klasických příběhů*. Praha: AUTOR, VIKING, 1999, s. 48.

Přestože jsou příběhy v knize *Jak to bylo dál...* časově částečně ohraničeny,³⁹ dodržela autorka tradiční pohádkovou neurčitost prostředí a bezčasou věčnost - „*Žil na jednom krásném zámku malý chlapec.*“⁴⁰, „*Brzy po tom, co si Jiřík, který rozuměl řeči zvířat, vzal Zlatovlásku za ženu a stal se králem, stihlo ho velké neštěstí.*“⁴¹ Jedním z netypických časových údajů je přesná informace o tom, že Krásce se devět měsíců po svatbě narodil Oškliváček. V lidových pohádkách se s takto přesnou formulací obvykle nesetkáváme. V návaznosti na počet měsíců Březinová pokračovala v obdobném duchu i při zaznamenávání ostatních časových údajů v příběhu. Vždy po uplynutí devíti⁴² let dojde k dějovému zvratu. Prvních devět let je Oškliváček šeredný, jeho matka se cítí šťastná a otec se trápí. Další devět let žije spolu s královskou rodinou na zámku i Elena, jejíž krásu vyměnil její otec za chlapcovu moudrost. Po dalších devíti letech si král uvědomí svou chybu a snaží se ji napravit. Šťastného konce se však hrdinové pohádky počkají až po uplynutí dalších devíti let, kdy Elena najde vylišovaný kouzelný květ, díky němuž se oba mladí lidé promění zpět do původní podoby.

Pro lidovou pohádku jsou charakteristická také tzv. magická čísla. V pokračování klasických příběhů jich hojně využívá i Ivona Březinová. Častým opakováním čísel tři⁴³ - *tři zadané úkoly, tři studny, tři dcery, třikrát přilétla popelavá holubička na princovo okno, Jiříkovi zbývaly tři roky a tři dny života, třikrát se Ladislavovi zjevila krásná dívka, sedm*⁴⁴ - *svatba trvala třikrát sedm dní, cesta trvala sedm dní, v sále tančilo sedm krasavic, Heřmánek*

---

³⁹ Příběhy probíhají až poté, co se odehrály jejich původní verze. Děj začíná tam, kde končí děj lidové pohádky, nemůže mu předcházet ani se udát v delším časovém intervalu, než jaký Březinová stanovila.

⁴⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 38], s. 18.

⁴¹ BŘEZINOVÁ [cit. 38], s. 52.

⁴² Číslo 9 je zesílením posvátného čísla 3 ($3^3=3 \times 3=9$). Z toho plyne například devítinásobné opakování *Kyrie eleison* v římské liturgii. BECKER, Udo. *Slovník symbolů*. Praha: Portál, 2002, s. 53.

⁴³ V pohádkách se objevuje jako symbol v sobě uzavřeného celku jako počet zkoušek, které je třeba podstoupit, nebo hádanek, které je třeba vyřešit. BECKER [cit. 42], s. 304.

⁴⁴ Sedmička je posvátné číslo získané součtem mužského čísla 3 a ženského čísla 4. v Bibli se toto číslo objevuje jako symbol úplnosti. Jako obraz celosti hraje důležitou úlohu i v pohádkách a lidových zvycích. BECKER [cit. 126], s. 256 - 257.

musel učesat sedm jinochů, Elena přečetla dvakrát sedm set sedmdesát sedm knih, a devět se autorka přibližuje podobě lidové slovesnosti.

K pretextům se Ivona Březinová vrací nejen prostřednictvím předmětů, jež znovu, často po mnoha letech, získávají svou funkčnost - *myší kožíšek, živá voda, květ darovaný Krásce otcem*, ale také replikací promluv postav - například v pohádce o Sněhurce a jejím synovi Heřmánkovi dojde k zopakování událostí známých z lidové pohádky o Sněhurce a sedmi trpaslících. *„Pozdě odpoledne se trpaslíci vrátili domů. ‚Kdo jedl z mé mističky?’ řekl Prófa přísně. ‚Kdo se napil z mého pohárku?’ podivil se Štístko. ‚Kdo zapatlal moji lžičku?’ vykulil Šmudla oči. ‚Kdo snědl můj koláček?’ zeptal se Stydlín nesměle. ‚Kdo seděl na mé židličce?’ stačil říct Kejchal mezi dvojím kýchnutím. ‚Kdo zmuchlal můj polštářek?’ rozhlédl se Rejpal po světličce. ‚A kdo to u všech můr spí v mé postýlce?’ zívá Dřímál, a kdyby mu v tom kamarádi nezabránili, asi by se hned natáhl do postýlky chudáka Stydlína.“⁴⁵*

V příbězích často dochází k repetici⁴⁶ jednotlivých motivů - v pohádce o Popelce smutný princ třikrát usedne k oknu, vysype mák z makovice a poté za ním přiletne popelavá holubice. Situace se opakuje ve třech gradujících variacích. Poprvé pták pouze přiletne a nenechá se ani pohladit, podruhé princ smutným Popelčíným hlasem zazpívá a potřetí nejen že se opět zapěje, ale promění se zpět v mladou dívku. V pokračování příběhu o Krásce a Zvířeti král několikrát svolává šarlatány, vědmy a kouzelnice. Nejprve proto, aby pomohli Oškliváčkovi ke kráse, později proto, aby mu vrátili moudrost. Vyprávění o potomcích princezny Lady se také vyznačuje variantním opakováním motivu darovaných šatů a jejich znehodnocením.

Pozornost čtenáře zaujmou i jména některých postav. Především se jedná o jména potomků hrdinů známých z lidové slovesnosti, která ač působí neobvykle, mají signifikantní charakter. Sněhurčím syn se jmenuje Heřmánek podle toho, že jeho vlasy jsou od sluníčka skoro bílé a v hnědých očích mu zlatě září slunce. Nepěkný syn Krásky a Zvířete se jmenuje

---

⁴⁵ BŘEZINOVÁ [cit. 38], s. 21.

⁴⁶ Většinou se obdobné situace opakuje třikrát.

Oškliváček. Ve jménech dcer princezny se zlatou hvězdou nalezneme její jméno Lada - Milada, Vladana, Ladaela. Také její syn je pojmenován po své matce - Ladislav. Dcera Šípkové Růženky nese také květinovou obdobu matčina jména - Jiřinka. Jejím mužem se stane zahradníkův syn Květoslav.

Poetické ladění textu je způsobeno tradičními postupy lidové slovesnosti. Březinová se oprostila od svého autorského stylu charakteristického neobvyklými přirovnáními, přívlastky a personifikací. V knize využila bohatý beletristický jazyk vyznačující se subjektivně zabarvenými popisy přírody i předmětů, zaznamenáváním prožitků postav a svěžími dialogy. Díky neočekávaně se vyvíjejícímu syžetu mají příběhy rychlý spád a zaujmou nejen dětské čtenáře.

3. PUCLÍKOVI

O Puclíkovi vypráví knížka Ivony Březinové vydaná v nakladatelství Euromedia group k. s. - Knižní klub roku 2007. V témž roce kniha vyšla také na Slovensku, v nakladatelství Ikar. Do slovenštiny dílo přeložil a stylisticky upravil Rudolf Čižmárik. Obě vydání ilustrovala Marie Tichá, oceňovaná již od 80. let jako autorka obrázků ke knížkám českých i zahraničních spisovatelů.⁴⁷

Vznik pohádek popisuje autorka takto: *„Nebylo to lehké, strávit s Puclíkem tolik času, aby o něm mohla vzniknout kniha, v níž se každý den roku přihodí něco jiného. Ale ten malý nezbeda mi sám chodil našeptávat nápady. A když se mu zdálo, že už jsem unavená a mrzutá, chodil je našeptávat mým dvěma dcerám, které je pak špitaly mně.“*⁴⁸

Povahu knihy odhaluje její podtitul.⁴⁹ Březinová vytvořila 366 pohádkových příběhů plných hravosti a fantazie určených pro čtenáře od pěti let. Hlavním hrdinou popisovaných událostí je jeden z dílků skládačky puzzle nazývaný Puclík. Spolu s ním prožívají různá dobrodružství také ostatní puclíkové, bratři a sestřičky z krabice, a především Puclinka, dílek se sukýnkou a mašlí z jiného puzzle. Spřátelí se i s předškolačkou Luckou, již hračka patří.

Vyprávění můžeme rozdělit do tří tematických okruhů: příběhy vztahující se k významnému dni či svátku a pranostikám, příběhy předpokládající znalost pretextu⁵⁰ a ostatní Puclíkovy zážitky.

---

⁴⁷ Za ilustrace ke knize Tatínkovy pohádky autora Ludvíka Středy získala Marie Tichá v roce 1997 Zlatou stuhu. Stejně ocenění jí bylo uděleno také o dva roky později za obrázky k dílu Drak Tatjany Hlavaté. Zlatá stuha. *IBBY*. [online]. [cit. 2013-4-25]. Dostupné z <<http://www.ibby.cz/>>.

⁴⁸ Ivona Březinová vypráví 366 krát o Puclíkovi. *Citarny* [online]. [cit. 2013-4-25]. Dostupné z <<http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-deti/beletrie-pro-deti/170-ivona-bezinova-vypravi-366-krat-o-puclikovi>>.

⁴⁹ 366 pohádek na každý den v roce, ve slovenštině Na každý deň v rôčku (aj prestupnom) jednu rozprávočku.

⁵⁰ Inspirované lidovými, popřípadě autorskými pohádkami.

3.1. Příběhy vztahující se k významným dnům, svátkům a pranostikám

Motiv slavení svátků a záznam zkušeností předků s přírodou zpracovává Ivona Březinová primárně ve dvaceti statích. První z nich nese název Tři králové (6. ledna). Autorka zde čtenářům přibližuje historické události, které si tento den připomínáme, zároveň však poukazuje na současnou tradici vybírání peněz na dobročinné účely v převlečení za mudrce z východu. Mravní a sociální přesah příběhu spatřujeme v Puclíkovu rozhodnutí také se spolu s dalšími dvěma puclíky přestrojit za Kašpara, Melichara a Baltazara a získat tak finance na nákup barev, papírů a lepidla potřebných k opravě zraněných puclíků a jejich krabic.

Kapitolu První jarní den (21. března) vystavěla Březinová na personifikaci - *slunce se raženě schovalo do mraků; mravenci si stěžovali, že je zebou nohy; kos běžel telefonovat stěhovavým příbuzným, aby z jihu ještě nelétali; bledule zvonila, aby se probudilo jaro*. Ve čtyřech odstavcích poskytla čtenáři zábavnou zápletku i její rozuzlení. Ve větě *To je tak o rýmu* zaujme v literatuře neobvyklá, avšak v běžné mluvě častá, akuzativní vazba substantiva s předložkou o.

Velikonoce (7. - 9. dubna) jsou v knize pojaty pouze jako pohanské oslavy příchodu jara, jejich křesťanský význam není ani v jednom ze tří příběhů zmíněn. Hrdina v nich plete pomlázku, či přesněji jakýsi bič, kterým vyšlehá luční kobylky, aby byly zdravé, barví vajíčka a pobízí k pastvě na osení čokoládové beránky, zajíčky a slepičky.

Starost o čarodějnice z pohádkových knížek i skládaček projeví puclíci v den jejich údajného pálení (30. dubna). V okamžiku, kdy se od Lucky dozvedí, že venku už se chystá oheň, rozběhnou se po pokoji a nabádají všechny jejížaby a jim podobné postavy, aby se rychle schovaly. Vše naštěstí dobře dopadne. Dívka puclíkům prozradí, že dnes se budou opékat jen buřty. Situační komika příběhu je patrná v pasáži o stěhování perníkové chaloupky: *„Jen ta, co bydlí v perníkové chaloupce, jim pořád nechtěla otevřít, že jí žádné*

*nebezpečí nehrozí, jen vítr prý jí pořád loupe perníček. Puclíci už byli celí zoufalí a knihu i krabici s perníkovou chaloupkou tajně stěhovali do úkrytu ...*⁵¹

Vyprávění určené na 4. prosince přináší adresátům poučení o tradici řezání barborek. Puclík v důsledku homofonie slov barborka a Barborka nastalou situaci nechápe. Diví se, proč chce Lucčin tatínek řezat Barborky. Pochopí až tehdy, když hlava rodiny přinese domů třešňové větvičky a žádá dceru, aby je dala do vázy. Holčička pak papírovému panáčkovi ještě prozradí, že pokud se na nich do Štědrého dne objeví květy, do roka se vdá.

Vánoční tematiku Ivona Březinová rozpracovala do osmi příběhů (23. - 30. prosince). Na rozdíl od velikonočních příhod, tentokrát, i když pouze okrajově, autorka zmiňuje také náboženský význam svátku.⁵² Především se však zaměřila na obyčeje s Vánocemi spojené - čekání na zlaté prasátko, pouštění lodiček z ořechových skořápek, rozkrajování jablek, zdobení stromečku a zapalování prskavek. Pro svůj environmentální přesah zaujme text s názvem Jablečná kolíbka. Hvězdička, jež vznikne po rozkrojení jablka, Puclíkovi prozradí, že není hvězdou v pravém smyslu slova, ale tvoří ji pět jablečných miminek. Jablko představuje kolébku, v níž čekají, než přijde jejich čas a na zahradě z nich vyrostou nový strom. Hlavním stylistickým motivem vyprávění je metafora - na základě vnější podobnosti v případě hvězdy a v důsledku funkce při přirovnání jablka ke kolébce.

Značnou informační hodnotu má druhá únorová pohádka nazvaná Na Hromince o hodinu více. Recipient se prostřednictvím Puclíkova vysvětlování Lucce dozvídá o svíčke hromniče, která se v minulosti zapalovala jako ochrana před hromy a blesky a také o skutečnosti, že 2. února svítá o hodinu dříve než 24. prosinec.

Zábavný a hravý je příběh vážící se ke svátku svatého Jiří (24. dubna). Pranostika praví, že v tento den vylézají ze svých děr hadi a štíři. Panáček o pravdivosti průpovědky pochybuje,

---

⁵¹ BŘEZINOVÁ, Ivona. *O Puclíkovi*. Praha: Euromedia Group k. s. - Knižní klub, 2007, s. 72.

⁵² V příběhu Betlémská kometa pro Ježíška se Puclík prochází papírovým betlémem stojícím vedle vánočního stromku. Ježíškovi podá papírový dudlík, pohladí ovečku i oslíka, pozdraví tři krále a nakonec se vyšplhá na palmu a pozoruje kometu.

a proto se vydá na zahradu, kde se pokusí vylákat hada z díry ven pomocí říkanky: *„Ať se noha s nohou hádá, já tu budu hlídat hada. Vylez, hade honem z díry, já ti vezmu správné míry na tvou novou podkolenku. Vylez, hade, ať jsi venku!“*⁵³ Vykoukne však jen žížala, které by se podkolenka nebo alespoň ponožka také hodila.

Na aktualizaci je založena Puclíkova červencová příhoda nesoucí název Proč Markéta hodila do žita srp a ne kombajn. Stará kniha hrdinovi vysvětluje nejen význam pranostiky,⁵⁴ ale i to, proč dívka hodila do zralých klasů právě srp, kterým jde práce velmi pomalu, a ne například kosu nebo kombajn. Ten se zdá panáčkovi pro tuto práci nejvhodnější. *„Já už jsem stará, za mých mladých let žádné kombajny na sklizení obilí nebyly. Ale člověk by měl jít s dobou. Řeknu Markétě, aby příště hodila do žita aspoň kosu. To víš, kombajn by chuděra neunesla.“*⁵⁵

3.2. Příběhy předpokládající znalost pretextu

Inspiraci pro tuto skupinu příběhů hledala Ivona Březinová v lidové slovesnosti, ale i v autorských pohádkách. Analogii Vernova románu Pět neděl v baloně představuje kapitola Pět hodin v baloně.

Východiskem pro tři Puclíkovy srpnové příhody se Březinové staly poučné příběhy se zvířecími hrdiny. Jejich obsah nejen převyprávěla, ale také aktualizovala. Pohádku na motivy La Fontainovy bajky Liška a čáp autorka zakončila vtipným rozuzlením zápletky: *„Čáp s liškou tam právě hodovali z velkých mělkých talířů. Spíš liška hodovala, čáp svým dlouhým zobákem z talíře nic nenabral. Puclík se podivil, ale nic neřekl a přešel na další stránku. Tam čáp s liškou opět hodovali, ale tentokrát z hlubokých džbánů, kam dosáhl čápův dlouhý zobák, a naopak liška se k jídlu nedostala. Puclík už se na to nemohl koukat. Popadl jednoho čápa za*

---

⁵³ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 69.

⁵⁴ Počínající se žně.

⁵⁵ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 114.

*křídlo a odvedl ho k čápovi se dvěma džbány. Pak posadil obě lišky před mělké talíře a byl konečně spokojen.*⁵⁶

V pohádce Lev a myš inspirované stejnojmennou Ezopovou bajkou najdeme kromě obecně známého poučení také Puclíkovo předsevzetí⁵⁷ vyplývající z příběhu: „*, Ode dneška si budu ještě víc čistit zuby, ’ rozhodl se Puclík. ,Abych je měl tak silné jako ta malá myš. ’*“⁵⁸

Metatextem pro vypravování Ivony Březinové nazvaná Pastýřka a kominiček, Jak vysvobodili ošklivé káčátko ze zajetí, Jak si oblékl císařovy nové šaty, Jak se seznámil se Statečným cínovým vojáčkem a Puclík chce změnit konec pohádky se staly texty Hanse Christiana Andersena. Kapitoly o setkání Puclíka s cínovým vojáčkem obsahují převyprávění původního příběhu. Dětskému čtenáři je díky tomu zprostředkován děj, jehož původní znění by mu při interpretaci činilo obtíže.⁵⁹ Osudy pastýřky a ošklivého káčátka zaznamenané dánským spisovatelem zmínila autorka pouze okrajově, v jejich základních motivech, stejně jako císařův nový šat. Dalšími autorskými díly, o kterých se Březinová zmiňuje, jsou Pipi Dlouhá punčocha Astrid Lindgrenové a Krteček výtvarníka Zdeňka Milera.

Nejpočetnější skupinou tvoří příběhy přímo reflektující lidovou slovesnost, popřípadě využívající jen některé motivy z ní.

Pohádky Puclík Budulínkem a Puclík na jelenovi se zlatým parožím vznikly na základě rozvinutí ústředních motivů tradičních vyprávění. Při setkání papírového panáčka s Budulínkem se dozvíme, že chlapce už nebaví vozit se na liščím ocásku a liška z této činnosti také není nadšená. Puclík se však sveze rád. Podobně využije i jelena se zlatými parohy z pohádky o Smolíčkovi pacholíčkovi. Ještě předtím se v lese setkává s Červenou karkulkou, Jeníčkem, Mařenkou a Sněhurkou.

---

⁵⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 134.

⁵⁷ Puclíkovo předsevzetí má apelační funkci - vyzývá a motivuje dětské čtenáře k tomu samému.

⁵⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 135.

⁵⁹ Andersenovy pohádky jsou svou povahou určeny spíše starším a zkušenějším čtenářům z řad mládeže. Pro začínající čtenáře nejsou jeho texty pro svou obtížnost vhodné.

Kompoziční postupy příznačné pro knihy *Teta to plete*⁶⁰ a *Teta to zase plete*⁶¹ Březinová uplatnila i v příběhu *Jak rovnal popletené pohádky*. Ústředním konflikt pramení ze záměny tradičních literárních dvojic či událostí - Červená karkulka se projíždí na jelenovi se zlatými parohy, Smolíček učí aportovat vlka, Sněhurka si hraje se sedmi obry, Šípková Růženka si obouvá Popelčin střevíček a vůbec při tom nevypadá ospale, Jeníček s Mařenkou lákají čarodějnici na perníček, Budulínek vozí lišku na zádech. Puclík se na takový nepořádek už nemůže dívat. Vezme knihu, vysype z ní všechny obrázky i písmena a přeskládá je do správné podoby.

Paralelu k Erbenově pohádce *Tři zlaté vlasy děda Vševěda* nacházíme v druhém prosincovém příběhu nazvaném *Tři zlaté chlupy dědečka křečka*.⁶² Puclík mu po vzoru prince z klasického vyprávění pokládá tři otázky a žádá na ně odpovědi. Dvě z nich se shodují s literární předlohou - panáček se ptá, proč jablň prvního krále už nerodí zlatá jablka a proč ve studni druhého krále už nepramení léčivá voda.⁶³ Třetí dotaz je aktualizován a s lidovou slovesností nemá nic společného. Papírový dílek se zajímá, co může udělat pro to, aby se skamarádil s dědečkem křečkem. Mravní přesah příběhu je tedy zřejmý. Puclík nejprve na nového člena rodiny žárlil, ale postupem času a díky dobrým radám se z nich stali přátelé.

Malenka a Paleček se stanou partnery Puclíka a Puclinky ve dvou červnových kapitolách. Panáček se rozhodne zachránit malinkou dívku před sňatkem s ošklivým žabákem, chlupatým pavoukem nebo slepým krtkem, unese ji a chce se s ní oženit. Do děje zasáhne Lucka, která svatbu zakáže a Malenku pošle zpět tam, kam patří. Uražená Puclinka druhý den zavítá k Palečkovi. Puclík ji do knížky nenápadně následuje. Tehdy pochopí, jak svou kamarádku ranil. Následujícího dne se jí proto omluví. Námět tohoto příběhu odráží realitu, se kterou se

---

⁶⁰ Vydáno v roce 2004.

⁶¹ Vydáno v roce 2007.

⁶² Ze stejné Erbenovy pohádky čerpala Březinová inspiraci také pro medvědí pohádku nazvanou *Tři bílé chlupy medvěda Vševěda*. BŘEZINOVÁ, Ivona. *Medvědí pohádka*. Praha: Euromedia Groupu k. s. - Knižní klub, 2010.

⁶³ Jak autorka v textu zmiňuje, Puclík otázky křečkovi pokládá proto, že zrovna řeší pohádkové záhady. Jeho dotazy tedy nejsou do kontextu zasazeny násilně. Jejich význam je objasněn.

v kolektivu setkávají již děti navštěvující mateřskou školu. Přináší poučení o tom, že svým kamarádům by měli být věrní a ospravedlnit se, pokud jim ublíží.⁶⁴

Aktualizovaný Karkulčin rozhovor s vlkem převlečeným za babičku autorka vložila do úst Puclíkovi hovořícímu s nůžkami. „*Proč máte tak velkou pusu?*‘ vyptával se. *To abychom ji mohly pořádně rozevřít.*‘ *A proč máte tak velké zuby?*‘ *To abychom dobře kousaly.*‘ *A proč mi to neukážete?*‘ *Ale ukážeme,*‘ řekly nůžky, *otevřely pusu, vycenily zuby a raflý Puclíka rovnou do ucha, to aby už dal pokoj.*“⁶⁵

Březinová do knihy o Puclíkovi zpracovala i další klasické pohádky - O veliké řepě, O Sněhurce, O Popelce, Kocour v botách, Oslíčku, otřes se, Zlatovláska, Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Kráska a Zvíře.

3.3. Ostatní Puclíkovy příhody

Panáček zažívá doma, na zahradě i ve městě množství poučných i fantastických situací. Čtenáři se prostřednictvím Puclíkových dobrodružství dozvědí, že zrcadlo, ačkoli mu můžeme důrazně domlouvat, odráží realitu vždy obráceně. Ivona Březinová předkládá dětem informace v jim srozumitelné a hravé formě: „*Tak, pěkně pomaličku. Pravá ruka je ta, co s ní jím a píšu,*‘ předříkával si Puclík nahlas. *Proto jsem také pravák. Levákům jde zase všechno lépe levou.*‘ *Puclík pomalu a pečlivě zvedl pravou ruku. A zase! To zrcátko se snad zbláznilo.*‘ *Nedělej si ze mě legraci,*‘ rozkřikl se Puclík na zrcátko. *Když zvedám pravou ruku, tak ty přece musíš zvednout taky pravou. Jsi jen můj obraz, nemůžeš si dělat, co chceš! Slyšíš mě, zrcátko?*‘ *Já za to vážně nemůžu,*‘ píplo zrcátko. *Já umím jen zrcadlit a to jinak než obráceně nejde.*“⁶⁶ v příběhu nazvaném Hra s magnetem autorka vysvětluje zásady

---

⁶⁴ Motiv přátelství je zmiňován často. Například: „*Víš, Lucko, vlastně bych si k svátku přál ještě jeden dárek,*‘ dodal opatrně. *Ano? A jaký?*‘ *Právě tvého Puclíka. Měl by se u mě dobře, mám tu několik modelů letadel.*‘ *Jenže Puclík je můj kamarád a kamarádi se nedávají,*‘ řekla Lucka. *Můžou se ale navštěvovat. Třeba hned zítra.*“ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 169.

⁶⁵ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 26.

⁶⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 8.

fungování magnetu. Poté, co na něj puclíci připevní kovové kancelářské sponky, podobá se rozčuchanému ježkovi.

Principy environmentální výchovy uplatnila Březinová zábavnou formou v mnoha příbězích. Například pohádka Lékař nemocných skříní vypráví o setkání papírového panáčka s datlem. *„Sotva vešli mezi první stromy, ozvalo se hlasité klepání. ‚Dále,‘ vykřikl Puclík, protože si myslel, že někdo chce do lesa vejít za nimi. ‚To je datel,‘ ukázal tatínek na velkého ptáka s červenou čepičkou na hlavě. ‚Proklepává stromy, jestli jsou zdravé. Je to jejich lékař. A když stromy nemohou přijít do jeho ordinace, chodí on za nimi a léčí je.‘ ‚Ten je ale hodný,‘ nadchl se Puclík a rozhodl se, že také bude někoho léčit.“*⁶⁷ Podobný motiv nalezneme také v kapitole Jak zasadili míč.⁶⁸

Pohádky Dva hádaví panáčky, Hra na semafor a Červený a zelený dětem připomínají, jak se chovat při přecházení ulice. *„Tak dobře, ale najdeme hádavé panáčky. První je zelený, druhý červený a jeden druhého nemohou ani vidět. Jak jeden vykoukne z okénka semaforu, druhý hned zaleze. Když bude koukat zelený, můžeme přejít přes ulici.“*⁶⁹

Ke snášenlivosti mezi jedinci různého původu vybízí Březinová v příbězích Bitka krabic a Fotbal s duhovou kuličkou. Na velmi zjednodušeném odrazu skutečnosti autorka poukazuje na to, že ačkoli jsou lidé či puclíci odlišní, pocházející z jiného prostředí, měli by se navzájem respektovat a nebojovat proti sobě.

Didakticky Ivona Březinová na čtenáře působí i kapitolou Jak ho uštkla elektrická zásuvka, ve které prostřednictvím Puclíkovy příhody poukazuje na dětskou zvědavost a varuje před strkáním prstů do zásuvky.⁷⁰

---

⁶⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 63.

⁶⁸ Lucka zakáže puclíkům hrát fotbal, protože jsou často zranění a jí už nebaví stále je ošetřovat. Panáčky se rozhodnou míč raději zahrabat do země, aby je už nesváděl ke hře. Za chvíli příběhne Puclinka s kropicí konví a místo, kde je zakopaný balon začne zalévat. Pak kamarádům vysvětlí: *„Když ho budu pravidelně zalévat, tak z něj za pár dní vyroste rostlinka hrachu. Vykveté, z květů se stanou lusky a v nich se urodí plno nových zelených míčů.“* BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 69.

⁶⁹ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 67.

⁷⁰ Stejný motiv nalezneme také v příběhu Jak to bylo, když mu ze zásuvky pohrozil blesk. BŘEZINOVÁ [cit. 9], s. 44.

V průběhu roku papírový panáček zažije i další dobrodružství: spolu s Puclinkou jej Lucka postaví na svatební dort, aby jej zdobili místo figurek ženicha a nevěsty; spadne do akvária; ve snu se promění v opravdového kluka; s kamarády skáče na trampolíně vytvořené z umělohmotného čajového sítka; učí hrací skříňku hrát jinou písničku; surfuje na spadáném listí; na kole objede Zeměkouli a přitom zjistí, že svět je opravdu malý atd.

3.4. Výstavba textu - syžet, lexikální a stylistická stránka díla

Puclíkovy příhody začínají 1. ledna jeho představením. Následuje vzpomínání na to, jak přišel na svět a na proroctví tří sudíček. Poslední prosincový příběh nese název Jak o sobě četl v knize a elipticky se vrací na začátek knihy. „*Podívej, Puclíku, všimla si Puclinka, mezi těmi obrázky je i něco napsáno. Myslíš, že je to o nás?*’, *To víš, že ano. O kom jiném by to bylo?*’ řekl Puclík. *„A víš co, Puclinko, pustíme se hned do čtení. A pěkně od začátku.‘ A tak začali: V jedné papírové krabici s nápisem Puzzle ležel obrázek. Vypadal jako úplně obyčejný obrázek, jenže...“*⁷¹

Pro pohádková vypravování netradiční postupy uplatňované spíše v publicistickém stylu využila Ivona Březinová v příbězích Jak kousavé děrovačce papíru nasadili košík a Příliš těžká činka. První příhoda zaujme zvoleným stylistickým postupem charakteristickým pro pátrací relace. „*Pomoc!*’ vykřikl Puclík. *„Ze zásuvky stolu utekla nebezpečná děrovačka!’* *„Je důvodné podezření, že už pokousala spousty ubohých nevinných papírů,‘* prohlásil papírový blok důležitě.⁷² Novinovou inzerci autorka uplatnila v kapitole o posilování. Aktualizovala ji však vzhledem k literárnímu žánru díla a vytvořila tak rýmovanou nabídku k prodeji. *„Prodám činku. Levně. Za maličký míč. Hlavně ať je pryč.“*⁷³

Rým užívá Březinová v knize často. Jednak formou rýmujících se slov v próze - „*Puclíku, Puclíku, nedosáhneš na kliku!*’, *„Nemáš sílu, nemáš sílu, běž si radši hledat*

⁷¹ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 211.

⁷² BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 43.

⁷³ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 193.

škvíru!’⁷⁴, „*A když nějaký papírový drak někomu uletí, má aspoň kam jít, kdy má mezi mraky připravený byt.*“⁷⁵ a jednak autorských básniček a popěveků zařazených do vypravování - například: „*V první letní den / vyběhneme ven. / Prázdniny jsou za chvíli, / uletíme s motýly. / Na chvilinku jen / prožijem svůj sen!*“⁷⁶

Do textů některých pohádek autorka vložila i další drobné literární útvary - jazykolamy a hádanky. Vedle nich představují inspiraci pro čtenáře také návody na hry - čáp ztratil čepičku; vláček motoráček; všechno lítá, co má křídla.

Antropomorfizací neživých předmětů, zvířat a přírody vytvořila Ivona Březinová z banální události fantastický příběh. Na tomto postupu je vystavěna většina statí.⁷⁷

Autorský styl Březinové však nejvíce charakterizují neobvyklá přirovnání - *břicho nafouklé jako pytlík s čajem, seděl tam jako hromádka sladkého neštěstí*, atributy - *neposedné a nepostojné tele, pravé dravé nůžky*, a novotvary - *nejhořejší*,⁷⁸ *puclíště*.⁷⁹

Homonymii autorka využila pro vytvoření dvou zápletek - v pohádce Hrnek s uraženým uchem vícevýznamovost verba urazit a substantiva zámek v kapitole Mít svůj vlastní zámek.

Humor v knize o Puclíkovi je laskavý, zároveň však také chytrý. Pramení z nedorozumění a percepce světa dětskýma očima. Komika často podporuje vlastní čtenářovu fantazii, ponouká je k vlastní činnosti nebo k zamyšlení.

O snaze vštípit dětem lásku a obdiv k literatuře svědčí motiv knih či knihoven opakující se v mnoha různě dějově orientovaných příbězích - Puclík se často prochází knížkou, která mu ochotně vypráví; pro informace si chodí do encyklopedií; strachuje se o osud starých svazků.

---

⁷⁴ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 49.

⁷⁵ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 155.

⁷⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 51], s. 103.

⁷⁷ Pro ilustraci uvádíme několik příkladů personifikace - *rukavice dělala že spí, strom hmátl větví a zahalekal, příroda se fintila a polévala voňavými parfémy* atd.

⁷⁸ Superlativ adjektiva horní.

⁷⁹ Obydlí puclíků; odvozeno od slova mraveniště.

4. MEDVĚDÍ POHÁDKA

Knížku Medvědí pohádka napsala Ivona Březinová v průběhu roku 2009, v následujícím roce ji vydalo nakladatelství Euromedia Group k. s. – Knižní klub. Autorka příběh o zvědavém medvídkovi vytvořila podle hotových, avšak nepoužitých ilustrací z pozůstalosti Jaromíra Zápala ke knížce Medvídek Pú. Ilustrace byly graficky upraveny Davidem Dvořákem.⁸⁰

Rámcovým motivem příběhu je vypravování o malém medvídkovi, který, přestože se od něj očekává, že bude v zimě spát stejně jako ostatní medvědi, nemůže usnout. Představuje si, jak by si raději užíval venku mezi stromy a v kapradí, jak by vyšplhal na vysoký smrk. Najednou zaslechne někoho venku před brlohem zívát. Zvědavostí už nevydrží, nasadí si čepici a vydá se na průzkum.

Před doupětem na pařezu sedí dědeček medvěd. Nespí, stejně jako medvídek. Ospravedlňuje se však tím, že je už starý a tolik odpočívát nepotřebuje, a neustále domlouvá mláděti, aby se vrátilo k mámě. Po čase usoudí, že je to marné a zve ho k sobě do pelechu. Tam mu vypráví o tom, jaký byl svět, když byl on sám ještě malý.⁸¹ Vzpomene si také na jednu svou oblíbenou pohádku, kterou medvídkovi převypráví.

Poté si děda s mládětem ještě chvíli povídají. Starý medvěd vypráví o medvědovi, který byl maskotem zimních olympijských her v Moskevě, o tom, jak zamlada hrál hokej, jak nerad chodil do školy a raději utíkal do lesa. Zmíní se také o významných zástupcích jejich živočišného druhu – medvídkovi Pú, medvědovi Balú z Knihy džunglí, Vančurovu medvídku Kubulovi, Míšovi Kuličkovi, medvědech od Kolína a o hrdinech z filmu Šest medvědů s Cibulkou.

---

⁸⁰ Ivona Březinová [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z <<http://www.ivonabrezinova.cz/start.htm>>.

⁸¹ Vypráví mu o lidech, přírodních rezervacích, zoologických zahradách.

Protože se medvídkovi stále nechce spát, rozpovídá se děda o Vánocích, dárcích pod stromeček a plyšovém medvídkovi, jakožto nejoblíbenější dětské hračky. Vzpomíná na časy, kdy s dětmi z hájovny hrával fotbal. Svěří se medvědímu mláděti s tím, že by jednou rád letěl balónem. I malý medvídek vysloví své přání. Rád by našel kouzelnou lávku, kterou by přešel ze zimy do jara. Takovou lávkou je pro medvědy zimní spánek, a proto si medvídek dá říct a konečně zavírá oči. Dědeček ho pak přenesení do brlohu ke spící mamince.

4.1. Tři bílé chlupy medvěda Vševěda

Jak již bylo zmíněno, starý medvěd vypráví svému malému příteli pohádku nazvanou Tři bílé chlupy medvěda Vševěda. Jde o aktualizaci Erbenova vyprávění Tři zlaté vlasy děda Vševěda.

Březinová ponechala příběhu objektový charakter titulu, ovšem vzhledem k okolnostem⁸² změnila hlavní protagonisty vyprávění i jejich záměry. Podle téhož paradigmatu zaměnila autorka zlaté vlasy za bílé chlupy, které jsou při srovnání z pohledu hlavních hrdinů obou pohádek stejně vzácné a neobvyklé.

Dědeček vypráví o medvědí králi, který nechce svou jedinou dceru provdat za chudého medvěda, ačkoli se s princeznou mají rádi. Zadá proto mladému nápadníkovi podle něj nesplnitelný úkol. Vyšle ho daleko na sever, kde údajně žije bílý medvěd Vševěd, a žádá, aby přinesl tři bílé chlupy toho medvěda. Pak prý se smí oženit s královskou dcerou.

Medvěd se na své cestě setká s mužem, který chytá v řece ryby a kterému slíbí, že pokud ho na své loďce převezme na druhý břeh, zeptá se medvěda Vševěda, jak má člověk ulovit každý den hodně ryb. Poté mine úly, ve kterých onemocněly včely, a medvěd včelař chce radu, jak je vyléčit. Mladý medvěd se i jemu zaváže, že odpověď získá od medvěda Vševěda. Třetím, komu poutník přislíbí poučení od bílého medvěda, je pták konipas, jehož jméno se vysoké žluté květiny stále divily.

---

⁸² Vypravěč i posluchač jsou medvědi.

Po dlouhém putování nalezne mladík zemi sněhu a ledu, uprostřed níž stojí na kře bílý lední medvěd. Ten ho pozve do svého brlohu, postupně zodpoví tři otázky a nechá si vytrhnout tři chlupy.

Při zpáteční cestě poradí konipasovi, aby květinám říkal divizny, a za odměnu dostane šálek čaje z jejich květů, medvědu včelaři řekne, jak vyléčit nemocný roj a na oplátku získá soudek medu. Jen rybáře u řeky nenajde a nemůže mu říct, že nejlepší je chytat ryby holýma rukama, tak, jak to dělají medvědi. Usoudí však, že je to tak dobře, neboť lidé se od medvědů neradi učí. Na druhý břeh přeplave na džbánu, jenž dostal od včelaře. V zámku odevzdá Vševědovy bílé chlupy a za projevenou odvahu a splnění zadaného úkolu získá mladík královskou dceru.

Na konstrukci folklorního vypravování současná autorka vytvořila svébytný příběh, který se předloze podobá jen minimálně. Z lidové pohádky zachovala pouze několik základních motivů. Jedním z nich je putování na popud krále, jenž odmítá dát svou dceru prostému mladíkovi. Další shodu nalezneme v počtu setkání cestou za Vševědem. Zásadně se však liší jejich podstata. Ačkoli i u Březinové se jedná o řešení jakéhosi problému, Erbenova verze obsahuje situace fatálnějšího charakteru. Dílčí shodu je možné nalézt pouze u prvního setkání.⁸³ Při srovnání obou děl vyznívá především konipasův dotaz na medvěda Vševěda irelevantně.

V medvědí pohádce autorka nejen že vynechala úvodní část původního příběhu, tedy vypravování o tom, co sudičky prorokovaly při narození hlavnímu hrdinovi, jeho setkání s králem a dopis, na jehož základě byl téměř zavražděn, aktualizovala podle potřeb svého příběhu také rozhovor s medvědem Vševědem.

Mladý muž, protagonista Erbenovy pohádky, nesmí být Vševědem spatřen, proto dotazy, na něž slíbil získat odpovědi, klade prostřednictvím stařenky. Medvědí hrdina se s Vševědem

---

⁸³ V obou případech se hrdina setkává s převozníkem. Liší se však jejich otázky, které jsou později položeny Vševědovi.

setkává osobně. Je jím přívětivě uvítán a pozván do jeho brlohu, kde jsou mu všechny otázky zodpovězeny. Vzácných bílých chlupů si může vzít tolik, kolik potřebuje. V tomto ohledu se Březinová od předlohy podstatně vzdálila, neboť způsob, jakým jsou rady poskytovány, můžeme v pohádce Tři zlaté vlasy děda Vševěda považovat za zásadní.

4.2. Nauková složka příběhu

Třetím významným aspektem knihy⁸⁴ jsou odstavce objasňující pojmy pro malého medvídko i dětského čtenáře neznámé. V průběhu svého vyprávění uvádí starý medvěd slova či slovní spojení, která nejsou posluchači jasná. Za každým odstavcem, v němž je takovýto termín použit, následuje krátké vysvětlení encyklopedického charakteru, jež je od ostatního textu graficky odděleno.

Například: „*OLYMPIJSKÉ HRY*

Olympijské hry jsou velká sportovní událost. Bývají buď zimní, nebo letní a pořádají se vždy jednou za čtyři roky. Do míst, kde se olympiáda koná, se sjíždějí nejlepší sportovci celého světa a soutěží mezi sebou v různých sportovních disciplínách. Odměnou vítězů pak jsou olympijské medaile.“⁸⁵

Přestože je možné ocenit snahu autorky a syntézu několika literárních žánrů,⁸⁶ není možné nepochybovat o kvalitách tohoto díla. Čtivost příběhu utrpěla újmu na úkor zařazení didaktických prvků, kterých je v knize příliš, a do vyprávění jsou začleněny příliš násilně. Jako jeden z příkladů můžeme uvést část, kdy děda medvěd dovypráví pohádku o Vševědovi a bez promyšlenější souvislosti se následně ptá mláděte, zda ví, co je maskot. Slovo mu vysvětlí a dál povídá o zimních olympijských hrách v Moskvě, jejichž maskotem byl medvěd.

---

⁸⁴ Vedle rámcového příběhu o medvídkovi, který v zimě nechce spát a pohádky vyprávěné starým medvědem.

⁸⁵ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Medvědí pohádka*. Praha: Knižní klub, 2010. S. 28.

⁸⁶ Březinová se snaží spojit v jeden celek vyprávění se zvířecím hrdinou, pohádku a encyklopedii pro nejmenší (jakýsi významový slovník).

Rozpovídá se také o ledním hokeji. Čtenář tak na necelých dvou stranách textu⁸⁷ získává v rychlém sledu množství poučujících informací.⁸⁸

Takovýto vzdělávací tón je patrný z celé knihy. Můžeme tak nabýt dojmu, že ačkoli by podle názvu mělo jít o pohádkový příběh, jde spíše o učebnici pro nejmenší. V množství poskytovaných informací se ztrácí zaujetí pro samotný příběh. Pohádka vypravovaná dědou medvědem je několikrát přerušena statěmi vysvětlujícími například etymologii slova medvěd, co je med, cirkus či divizna. Zarážející však je odchylka v dědově vypravování. Ačkoli o cirkusu dříve není ani zmínka, začlení do rozhovoru mezi mladým medvědem a konipasem toto téma.⁸⁹

Dojem nepropracovanosti a jen povrchního zaujetí vyvolává celé setkání medvěda s konipasem. Pták se zajímá, co by měl říct vysokým žlutým květinám, aby se stále nepodivovaly jeho pojmenování.⁹⁰ U Vševeda však probíhá takovýto rozhovor: „*Co má dělat pták konipas pro to, aby se velké žluté kytky jeho jménu pořád dokola nedivily?*“, *Měl by jim říkat divizny,*⁹¹ *zamumlal medvěd Vševed a už skoro spal.*“⁹² Medvěd tak získává zcela absurdní odpověď na svou otázku.

4.3. Stylistické a morfologické prostředky

Autorkou zvolené jazykové prostředky nejsou ničím neobvyklé. Dynamiku příběhu zajišťuje přímá řeč mezi postavami v jednotlivých dimenzích vypravování.⁹³ Často se objevují věty tázací, což je způsobeno již zmíněným vzdělávacím charakterem díla. Táže se

---

⁸⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 27,28.

⁸⁸ Dozvídá se, co je znak, co je maskot, že maskotem zimních olympijských her v Moskvě, která je v Rusku, byl medvěd, co jsou olympijské hry, co je hokej a jak se hraje.

⁸⁹ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 19 - 21.

⁹⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 18.

⁹¹ Divizna je staročeské slovo, odvozené od základu div-, neboť se věřilo, že je divotvorná, má léčivou moc. HLAVSOVÁ, Jaroslava. Když domem voní vanilka. *Čeština jak ji známe i neznáme*. [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupné z < <http://users.its.cz/~fiala/ces/ces47.html> >.

⁹² BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 25.

⁹³ První dimenzí je příběh o medvídkovi, který v zimě nespí a jeho rozhovor s dědou. Druhou dimenzí knihy je pohádka Tři vlasy medvěda Vševeda, ve které spolu rozmlouvají její hrdinové – mladý medvěd, král, rybář, včelař, konipas a lední medvěd.

buďto děda medvěd mláděte, zda to či ono zná, nebo klade doplňovací otázky medvídě. Setkáme se také s vnitřními monology. Ty pronáší, především v úvodu knihy, malý medvídek – „*Že by někdo zival? Ted' v zimě? Ale kdo? Všichni přece mají spát.*“⁹⁴

Podstatným prvkem díla je personifikace. Patrná je především na přisouzení lidských vlastností medvědům.⁹⁵ Nalezneme ji však také v samotném textu jakožto jeden z vyjadřovacích prostředků krásné literatury – „*Bude sněžít, už jdou mraky.*“⁹⁶

Medvědi mezi sebou hovoří obecnou češtinou, která je občas doplněna expresivními výrazy. Například: „*Byl jsi někdy malej jako já, že jo?*“⁹⁷, „*Jo, chlapče, já měl krásný dětství.*“⁹⁸, „*děda courá po mýtině.*“⁹⁹

„*Medvídek zavřel oči a zašeptal: 'Já bych si přál takovou kouzelnou lávku, kterou kdybych ted' přešel, tak by na druhé straně už bylo jaro.' 'Takovou lávku znám' usmál se děda. 'Je to náš zimní medvědí spánek. Když ted' usneme, probudíme se rovnou do jara. A tak se tvé vánoční přání určitě splní.' 'Ta jóóó, protáhl zívnutí medvídek.*“¹⁰⁰ Na základě metaforického připodobnění zimního spánku k mostu mezi ročními dobami se Ivoně Březinové podařilo příběh ukončit. Tento krátký rozhovor můžeme považovat za nejzdařilejší a pohádce nejbližší dialog z celé knihy.

Vedle didaktického záměru díla nalezneme v příběhu také několik humorných situací, díky nimž se vypravování přibližuje dětskému čtenáři a nechává jej na chvíli odpočinout od přemíry informací. „*Tak počkej. Jenom se podívám, jestli už sněží,*“ řekl děda medvěd a vyhlédl z brlohu ven. A medvídek vykoukl za ním. „*Jé, dědo, vidíš to! Tamhleten smrček začal chodit!*“ *Kdepak, povzdychl si děda. 'To ho jen nějaký člověk nese.'* „*A proč ho nese?*“

---

⁹⁴ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 7, 8.

⁹⁵ Medvědi v této knize nejen mluví, ale také hrají fotbal, hokej, chodí do školy atp.

⁹⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 9.

⁹⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 10.

⁹⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 30.

⁹⁹ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 8.

¹⁰⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 36, 37.

„Protože budou Vánoce, nehezčí lidské svátky. V tu dobu si lidi vždycky nosí domů aspoň kousíček lesa.‘ ,Třeba stromy? A medvědy taky?’ přikrčil se medvídek polekaně.“¹⁰¹

Knížka *Medvědí pohádka* stojí na pomezí naučné literatury a pohádkového příběhu.¹⁰² Rozhodně však nepatří mezi ty, které by Ivonu Březinovou mohly reprezentovat. Známkou toho je i skutečnost, že kniha nebyla oceněna v žádné literární soutěži, větší pozornost jí nevěnovali ani kritici a recenzenti. Na čtyřiceti stranách knihy se odvíjí nepropracovaný, chaotický příběh s množstvím různých značně překombinovaných prvků, z něhož si čtenář odnese především pocit, že v díle převažuje autorčina původní profese učitelky¹⁰³ nad snahami psát krásnou literaturu pro děti a mládež.

---

¹⁰¹ BŘEZINOVÁ [cit. 85], s. 30, 31.

¹⁰² 3 minut s ... Ivona Březinová - Medvědí pohádka. *YouTube* [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupné z <<http://www.youtube.com/watch?v=N3nY2eF4epY>>.

¹⁰³ Ivona Březinová je absolventkou Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. V roce 1989 získala doktorát z pedagogických věd v oboru český jazyk a literatura. *Ivona Březinová* [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z <<http://www.ivonabrezinova.cz/start.htm>>.

5. HRNEČKU, VAŘ!

Knížka *Hrnečku, vař!* s podtitulem *Pohádková kuchařka* je dosud nejmladším přírůstkem do rodiny pohádkových knih autorky Ivony Březinové. V roce 2011 ji vydalo nakladatelství ARTUR. Autorkou ilustrací k pohádkám i receptům je přední česká malířka a ilustrátorka Helena Zmatlíková.¹⁰⁴

Pohádková kuchařka obsahuje 24 tradičních pohádek známých především z ústní lidové slovesnosti,¹⁰⁵ ale najdeme mezi nimi také pohádky zahraničního původu¹⁰⁶ či příběhy inspirované bajkami.¹⁰⁷ Ke každému příběhu je připojen jeden recept na pokrm, o kterém se v pohádce hovoří. Například za pohádkou *Červená karkulka* následuje recept na babiččinu bábovku, za pohádkou *Honza málem králem* zařadila Březinová recept na sekyrkovou polévku, pohádka *Hrnečku, vař!* je doplněna o recept na krupicovou kaši s borůvkami.

Kniha je na základě obsažených receptů rozdělena do šesti oddílů nazvaných *Polévky*, *Masitá jídla*, *Bezmasá jídla*, *Sladká jídla*, *Saláty*, *Moučníky*. V každé z těchto kategorií nalezne čtenář čtyři pohádkové příběhy a zároveň čtyři návody na přípravu jídla. Kategorie na sebe logicky navazují, podle toho, v jakém pořadí jsou jídla podávána. Nejprve jíme polévku, pak hlavní chod, ať už masitý, bezmasý nebo sladký, následuje salát či moučník.

Pečlivého čtenáře a znalce díla Ivony Březinové zaujme i skutečnost, že stejně tak jako v jiných svých dílech, i v knize *Hrnečku, vař!* je jakási přidaná hodnota. Něco navíc, čím autorka své knihy ozvláštňuje. Například v pohádkových knihách *Teta to plete* a *Teta to zase plete* byly touto přidanou hodnotou písničky s inovovanými texty zpívané na známé melodie. Tentokrát autorka příběhy rozšířila o recepty.

---

¹⁰⁴ Nakladatelství ARTUR se soustavně věnuje vydávání knih s ilustracemi Heleny Zmatlíkové. Obrázky v knize pocházejí z pozůstalosti autorky (zemřela v roce 2005).

¹⁰⁵ Například *Červená karkulka*, *O třech kůzlátkách*, *O dvanácti měsíčkách*.

¹⁰⁶ Například *Malá mořská víla*, *Jakub a kouzelná fazole*.

¹⁰⁷ *Vrána a sýr*.

5.1. Honza málem králem

Předlohou a inspirací pro tuto pohádku byla autorce stejnojmenná česká filmová pohádka režiséra Bořivoje Zemana z roku 1977. Oproti této původní verzi je však příběh Ivony Březinové co do děje značně ochuzen. Z původního díla zachovala jen část, o některých událostech se jen zmínila. Například zcela z příběhu odstranila Honzovu cestu za princeznou a její uzdravení z nemluvnosti. Vzhledem k povaze knihy však zjednodušení pokládáme za pochopitelné. Nejdůležitější částí celého příběhu je vaření sekyrkové polévky, na kterou za příběhem nalezneme i recept, a skutečnost, že Honza svou chytrostí zvítězil nad lakomou selkou.

Vypravování Ivony Březinové začíná v okamžiku, kdy se Honza již celé dny válí na peci a jeho mámě dojde trpělivost. Rozzlobí se na něj a pošle ho do světa na zkušenou. Honza, ač neochotně, vstane a vydá se na cestu. Dojde k bohatému statku, z jehož oken se line vůně pečinky a koláčů. Hned se vyptává, zda by pro něj taky kousek nebyl. Na statku však žije lakomá selka, která Honzu hned žene pryč. Ten se nedá a chce si u ní alespoň uvařit sekyrkovou polívku. Údajně jen z vody a sekyrky, kterou sedlák štípe dříví. Selka je zvědavá a Honzovi dovolí polívku uvařit. Chytrý mladík však ženu snadno obelstí a do polévky původně vařené jen z vody posupně za její asistence přidá kroupy, houby a zeleninu. Když žádá maso, selce vše dojde a rozzlobí se. Honza ji chlácholí tím, že má selka navařeno, aniž by musela hnout prstem. Navíc za trest dobrovolně naštipá dříví, které sedlák právě přivezl z lesa. Když selka uzná, že Honza by obalamutil i krále, přizná se mládenec, že si původně za ním šel pro princeznu, ale že už nikam nepůjde a že si raději vezme děvečku, která v koutě přede len a líbezně se usmívá.

Na závěr Honza vysloví zajímavou myšlenku: „*Nač být králem? Mně úplně stačí, že jsem Honza.*“¹⁰⁸ Březinová prostřednictvím těchto slov nabádá čtenáře ke spokojenosti s vlastním životem, povzbuzuje je ve snaze být jedinečnou osobností.

Ivona Březinová zpracovala do svého příběhu jen jednu scénu z pohádky Bořivoje Zemana. Pozměnila zároveň i ingredience, které Honza do polévky postupně přidává. V původní pohádce žádal po selce krupici, zápražku, houby a omastek.¹⁰⁹

Jazykové prostředky díla jsou shodné s těmi, které autorka užila již v předchozích dílech. Její styl charakterizují expresivně zabarvená slovesa – „*,Tak já teda jdu,‘ nafoukl se Honza‘;*¹¹⁰ „*,Tak pojd’ do kuchyně,‘ houkla nakonec na Honzu.*“¹¹¹ a personifikace – *louka vyhrávala hmyzí muzikou*. V pohádce užívá také opakování slov k posílení dojmu ze situace – *šel a šel, dlouho šel, až přišel...; dobré poledne dobří lidé*. Dalším specifikem Ivony Březinové jsou netypická a zároveň výstižná přirovnání – *lakomá, že ani vlastním nohám nedopřála pořádné boty*. Několikrát se v textu vyskytuje nedokončená výpověď. Ať už v případě naznačování a přemýšlení při vaření polévky – „*Dobrá bude, moc dobrá. Jen ještě ...*“¹¹², či v okamžiku, kdy selka hledá ta správná slova k tomu, aby Honzovi vynadala za to, jak ji napálil – „*Ty... ty podvodníku!*“¹¹³

K názvu pohádky a jeho předpokládané podstatě se autorka vrací až v posledním odstavci příběhu. Do úst Honzovi vkládá tyto věty: „*Chtěl jsem si domů přivést princeznu. Takže jsem se málem stal králem. Ale teď vidím, že na zámek už asi nepůjdu. Radši bych si vzal tu vaši děvečku, která támhle v koutě přede len a pořád se tak pěkně usmívá.*“¹¹⁴ Zcela tak pozměnila význam jejího pojmenování. Zatímco v příběhu Bořivoje Zemana se Honza stal málem králem proto, že uzdravil princeznu a královský trůn si tak zasloužil, v podání Ivony

¹⁰⁸ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Hrnečku, vař!* Praha: ARTUR, 2011, s. 12.

¹⁰⁹ Honza málem králem. *YouTube*. [online]. [cit. 2012-10-13]. Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=Oi5mWSKNa_E>.

¹¹⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 8.

¹¹¹ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 10.

¹¹² BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 10.

¹¹³ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 11.

¹¹⁴ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 12.

Březinové si Honza sám usmyslel, že se stal málem králem, protože si chtěl vzít za ženu nějakou princeznu.

5.2. Malá mořská víla

Prvním, kdo příběh o malé mořské víle zaznamenal, byl dánský spisovatel Hans Christian Andersen v roce 1836.¹¹⁵ Ve sborníku jeho pohádek ji najdeme pod názvem Mořská ženka.¹¹⁶

Jeho pohádka, podobně jako dílo Ivony Březinové, vypráví o vodní žínce, která velice touží spatřit svět nad mořskou hladinou. V den svých patnáctých narozenin, stejně jako všechny její starší sestry, poprvé uvidí zapadající slunce a nebe poseté hvězdami. Spatří však také loď, na které právě probíhá narozeninová oslava prince z nedalekého zámku. Veselí však netrvalá dlouho. Přijde bouřka a loď ztroskotá. Mořská víla neváhá a mladého prince z vln zachrání. Vytáhne jej na břeh a vzdálí se. Zanedlouho si prince ležícího v písku všimne cizí princezna. Vezme ho do svého zámku a postará se o něj. Mladík si však pamatuje, že jeho záchránkyní byla jiná dívka.

Mezitím se malá mořská víla rozhodne stát se člověkem. Vydá se za starou čarodějnici a požádala ji o pomoc. Čarodějnice tedy žínce podá nápoj, po kterém se stane živou bytostí, ovšem žádá si vysokou cenu – dívčin hlas. Stanoví také, že nezíská-li jako lidská bytost princovu přízeň a ten se s ní neožení, musí zemřít. Pod mořskou hladinu již pro ni není návratu. Víla souhlasí, ačkoli ví, že princ nebude moci slovy prozradit, kým skutečně je.

Princ si malou mořskou vílu velmi oblíbí. Zaujme jej svým půvabem a ladností pohybu. Často jí vypráví o dívce, která jej zachránila z rozbouřených mořských vln, často lituje, že ji stále nemůže najít, a přitom by si ji tak rád vzal za ženu. Víla však nic prozradit nemůže. A tak se stane, že princ se rozhodne oženit s princeznou ze sousedního království, s tou, která jej našla na pláži.

---

¹¹⁵ Malá mořská víla. *Wikipedie*. [online]. [cit. 2012-10-13]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%A1_mo%C5%99sk%C3%A1_v%C3%ADla>.

¹¹⁶ ANDERSEN, Hans Christian. *Pohádky*. Praha: Albatros, 1990, s. 166.

Malá mořská víla ví, že jejich svatební den bude dnem její smrti. Poslední záchranou jí jsou její sestry, které získají od čarodějnice nůž, kterým musí malá mořská víla prince zabít, aby se znovu stala jednou z nich. Nedokáže to však. Odhodí nůž do moře a pak se sama vrhne do vln. V tu chvíli ucítí, že se mění v mořskou pěnu a později že stoupá z moře do vzduchu a stává se vánkem.

Hans Christian Andersen vytvořil nádhrou, i když smutnou, pohádku o nešťastné lásce a obětavosti. Ivona Březinová z tohoto příběhu vzala jen základní motivy – věk malé mořské víly; oslavy na lodi; ohňostroj; bouřku, kvůli které loď ztroskotala; čarodějnici, která víle pomohla k lidské podobě prostřednictvím kouzelného nápoje a skutečnost, že jako člověk může malá mořská víla jen tančit. Mnoho částí však zcela vynechala nebo pozměnila. Březinová zjednodušila setkání prince s jeho domnělou záchránkyní. Princ ji v autorčině podání vůbec nehledá. Setkávají se již na mořském břehu a už tam se mladík rozhodne, že se ožení. *„Zahalil ji do svého pláště a odvedl ji na zámek. Neuměla mu říct, že ho zachránila, když se topil. Mohla mu leda zatančit, jak to jen víly dovedou. Princ ji obdivoval, ale byla pro něj jako sestra, protože lásku už slíbil princezně ze zámku na pobřeží.“*¹¹⁷

Změny doznala také promluva staré čarodějnice k mořské žince. Dala jí sice lektvar, díky kterému se měla proměnit v lidskou bytost, a stejně jako v Andersenově verzi požadovala její hlas, ovšem nevarovala ji, že ožení-li se princ s jinou dívkou, malá mořská víla zemře. Z posledního odstavce příběhu podle Ivony Březinové se tento fakt přesto dozvídáme. Neuvádí sice doslova, že má víla skonat, má se však proměnit v mořskou pěnu. Ani k tomu ale nedojde. Autorka v tomto okamžiku do původního díla značně zasáhla a konec zcela pozměnila. Jak bylo zmíněno již dříve, v původní pohádce se malá mořská víla stává vánkem, podle Březinové se vrací zpět do hlubin. Údajně díky síle lásky svého otce a sester.

---

¹¹⁷ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 16.

Vlivem tohoto zjemnění, jež je výsledkem nejen pozměněného závěru pohádky, ale i úplného vynechání epizody s nožem a neuskutečněnou vraždou prince, stává se z poetické pohádky nabádající k zamyšlení jen povrchní příběh o zamilované mořské panně. Autorku v tomto směru omlouvá snad jen skutečnost, že kniha je určena začínajícím čtenářům, kterým je jednoduchý příběh bližší než složitá kompozice Andersenova.

Za zamyšlení stojí ještě otázka po významu receptu, který autorka pohádce přidělila, ačkoli v úvodu pro svou knihu uvádí: „*Uvědomili jste si někdy, v kolika pohádkách se jí, pije, hoduje a vaří? O kolika pohádkových hostinách už bylo napsáno? Nová knížka s ilustracemi Heleny Zmatlíkové vám přináší nejen převyprávěné pohádky, ale i recepty na známé i méně známé dobroty, o kterých se v pohádkách píše.*“¹¹⁸ Tematicky se recept na rybí polévku s kukuřicí k pohádce jednoznačně hodí, přihlédneme-li však k tomu, že měly být připojeny recepty na pokrmy, které se v pohádce vyskytují, pak zde vyvstává problém. V příběhu malé mořské víly není o jídle ani zmínka, natož aby zde někdo vařil polévku.

5.3. Sůl nad zlato

Předlohou pro Sůl nad zlato byla Ivoně Březinové stejnojmenná pohádka autorky a zapisovatelky českých i slovenských lidových báchorek Boženy Němcové. Původní Sůl nad zlato nalezneme v díle nazvaném Slovenské pohádky a pověsti II. Němcová zde zaznamenala příběh o starém králi, který se rozhoduje, které se svých tří dcer by měl přenechat místo na trůně.

Podle Březinové si královský otec jednoho dne nechá zavolat všechny tři své dcery a zeptá se jich, jak moc jej má která ráda.¹¹⁹ První jej má ráda jako skříňku se zlatými prsteny po mamince, druhá jako šňůry perel po mamince, nejmladší Maruška má tatínka ráda jako sůl.

---

¹¹⁸ BŘEZINOVÁ, Ivona. [online]. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné z <<http://www.ivonabrezinova.cz/start.htm>>.

¹¹⁹ V tomto příběhu se král ptá jen proto, aby zjistil, jak moc ho mají dcery rády. V pohádce Boženy Němcové touto otázkou král zjišťuje, která z dcer by se měla stát budoucí královnou.

Srovnání s obyčejnou a všem dostupnou solí jej rozzlobí, a proto Marušku vyžene ze zámku. Dívka jeho rozkazu uposlechne a odejde. Ještě předtím ji však stará kuchařka konejší a přesvědčuje, že tatínek sám brzy přijde na to, že se plete.

V návalu zlosti král přikáže, aby všechnu sůl, která se nachází v království, naházeli do vody. Brzy však pozná, jak se mýlí. Nesolená jídla ani jemu ani ostatním dvořanům nechutnají. Vydává se proto svou nejmilejší dceru hledat. Nachází ji v chaloupce téměř u hranic svého království. Vše se nakonec v dobré obrátí, Maruška se stává královnou, a dokonce i sůl se do království vrací. Dívka totiž dostala, zřejmě při svém odchodu ze zámku, hrneček se solí, z něhož neubývá.

Od tradiční verze pohádky se autorka odvrátila především tím, jak pojmenovala starší královské dcery. Zatímco Němcová princezny nepojmenovala vůbec a v tomto ohledu nechala prostor čtenáři,¹²⁰ Březinová pojmenovává prvorozenou Anuška, druhorozenou Baruška. Snad právě po vzoru jména Maruška, které jako jediné je pro příběh potřebné a obě autorky se na něm shodly, volila i jména ostatních dívek. U všech tří se opakuje deminutivní zakončení – uška, charakteristická pro jména tohoto typu.¹²¹

Srovnáme-li text Němcové a Březinové co do obsahu a propracovanosti, pohádka současné autorky působí značně zjednodušeně a povrchně, myšlenka soli jakožto základní lidské potřeby je z příběhu odsunuta na samotný okraj. Autorka pouze konstatuje, že: „*Bez soli jsou jídla jako bez chuti. A když v jídle chybí sůl delší dobu, člověk strádá a onemocní.*“¹²² Král z tohoto příběhu také velmi rychle prozře a zjistí, že se mýlil. V lidové pohádce se panovník o ceně soli ještě přesvědčuje. Marně se snaží vyměnit ji za zlato a drahé kamení.

Moudrost Marušky a její charakter však Březinová dokázala velmi dobře vystihnout. „*Maruška si zlata, perel a drahých kamenů příliš nevážila. Nenosila vzácné šperky ani*

---

¹²⁰ Jména princezen jsou pro příběh nepodstatná. Ve filmovém zpracování příběhu nazvaném *Byl jednou jeden král* (1954) se starší královské dcery jmenují Drahomíra a Zpěvanka.

¹²¹ Například také Bětuška, Věruška, Zlatuška, Jaruška, Květuška atp.

¹²² BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 40.

honosné šaty. Nejradši na sobě mívala zástěru a pomáhala v kuchyni. A teď, když ji tatínek zaskočil tak divnou otázkou, nevěděla v první chvíli, jak odpovědět. Ale pak se jí tvář rozzářila. ‚Už to mám, tatínku. Mám tě ráda jako sůl.‘ ‚Jako co?‘ ‚No jako sůl.‘ ‚A... to myslíš vážně?‘ ‚Úplně vážně,‘ přikývla Maruška. Z kuchyně moc dobře věděla, že bez soli se člověk neobejde.“¹²³

Další, co autorka z tradiční verze převzala a podle svého upravila, je stařenka, jež Marušce pomáhá v době vyhnanství. U Němcové je touto ženou babička, kterou princezna potká v lese a která ji nechá žít u sebe v chaloupce. Březinová situaci zjednodušila¹²⁴ a do role dobračky, která dívku utěšuje a dává jí bezednou slánku, staví starou zámeckou kuchařku.

Recept na kuře pečené v soli je zajímavým doplněním pohádky, neboť není mnoho pokrmů, ve kterých by sůl, ač ve většině jídel nepostradatelná, byla nejdůležitější ingrediencí.

5.4. Vrána a sýr

Po vzoru starořeckého bajkaře Ezopa¹²⁵ vytvořila Ivona Březinová bajku nazvanou Vrána a sýr. Jeho kratičké vypravování však rozšířila, dějově obohatila a přiblížila dětskému čtenáři.

První změnu, kterou autorka provedla, můžeme zaznamenat v samotném názvu bajky. Zachovala jeho protagonistický charakter, avšak na rozdíl od Ezopa, který vypravování nazval Havran a lišák,¹²⁶ odsunula jednoho z hrdinů do pozadí. Z nadpisu se tedy o tom, že v příběhu vystupuje i liška nic nedozvíme. Do popředí se tímto zásahem dostává předmět zájmu obou živočichů, sýr. Došlo také ke změně rodu, z představitelů maskulinních se stávají tvorové femininní.¹²⁷

---

¹²³ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 38.

¹²⁴ Scéna Maruščina blouzení v lese je vypuštěna. Březinová nesleduje dívčiny osudy v době, kdy pobývá mimo zámek. V závěru pouze konstatuje, že Maruška pobývala v poslední chaloupce v poslední vesničce.

¹²⁵ Ezop není jediným, kdo vytvořil bajku o vráně, lišce a sýru. Z dalších autorů můžeme jmenovat například Ivana Andrejeviče Krylova či Antonína Jaroslava Puchmajera.

¹²⁶ EZOP. *Ezopovy bajky*. Praha: Máj, 1975, s. 22.

¹²⁷ Havran = vrána, lišák = liška.

Příběh o tom, jak liška svou chytrostí a mazaností dosáhla svého, postavila autorka, jak je jejím zvykem, na přímé řeči. Přesněji řečeno na promluvě mlsné lišky k vráně. Liška bloudí lesem a hledá něco k snědku, když najednou ucítí pach sýru. Rozhlédne se, ale nemůže vypátrat, odkud vůně přichází. Ve chvíli, kdy své hledání vzdá a zvedla hlavu, že žalostně zavyje, uvidí sedět na větvi nad svou hlavou vránu, která vytouženou laskominu drží v zobáku. Liška se rozhodne vránu obelstít a získat sousto pro sebe. Začne tedy vránu vychvalovat: *„Vám to dnes opravdu moc sluší, peří se vám neobyčejně leskne. Jak to děláte? Také bych chtěla takovou srst. I vaše pohyby jsou půvabné. Opravdu. Jste moc krásná vrána. Víte, co si myslím, paní vráno? Že kdybyste měla i hlas tak krásný, jako máte krásné peří, zobák a nohy, musela byste být tou nejkrásnější vránou, jaká kdy na zemi žila. Jenže... bojím se, že hlas asi krásný nemáte.“*¹²⁸ Vrána již nevydrží a otevře zobák, aby lišce dokázala, že má krásný i hlas. V tom jí sýr vypadne a liška si na něm pochutná dříve, než dopadne na zem.

Podle tradičního modelu bajky doplnila autorka ještě poslední odstavec, ve kterém explicitně vyjadřuje poučení z příběhu. *„A tak je to s liškami skoro vždycky. A s jinými neupřímnými lichotníky také. Radši si na ně dejte dobrý pozor. Mohli byste přijít o víc než kousek voňavého sýra.“*¹²⁹ Navazuje jím na úvod vypravování, ve kterém lišky charakterizuje: *„Víte, o kom se říká, že je mezi zvířaty nejmazanější? Přece o liškách. Kolik tvorů už lišky v pohádkách ošálily! A kolik jich ještě ošálí. Lišky jsou prostě všemi mastmi mazané a také velmi, velmi mlsné.“*¹³⁰

Do vypravování autorka vložila také prožitky hrdinů. Obzvláště při popisu liščina hledání sýra – *„Liška už byla zoufalá. Sedla si na zem pod strom, zvedla hlavu a chystala se žalostně zavýt.“*¹³¹, *„V lišce se málem zastavilo srdce.“*¹³² Užila i expresivní a nadnesené slovní spojení – *„Ne, to by liška nepřežila.“*¹³³

---

¹²⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 43 - 44.

¹²⁹ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 44.

¹³⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 42.

¹³¹ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 42.

Dalším příkladem vyjadřovacích prostředků, které jsou pro Březinovou příznačné, ač se zdá, že v této knížce jimi velmi šetřila, je neobvyklé přirovnání – *liška naladila svůj hlas do zlatomedova*. I přes svou mimořádnost toto spojení slov přesně vystihuje skutečnost.¹³⁴

Za bajkou čeká na čtenáře ještě recept na špagety se sýrovou omáčkou.¹³⁵ Podobně jako u pohádky Malá mořská víla je možné namítnout, že ani v tomto příběhu nikdo nic takového nevařil, přesto je zařazení tohoto receptu pochopitelnější, byť jen z toho hlediska, že hrdinové o jídlo, konkrétně sýr, který je základem omáčky, usilují a liška si na něm dokonce v závěru i pochutná.

5.5. Princezna na hrášku

Při psaní pohádky Princezna na hrášku vycházela Ivona Březinová z předlohy Hanse Christiana Andersena. Za původní zdroj však považujeme lidový materiál ze Švédska, neboť v dánské ústní slovesnosti tento příběh znám není.¹³⁶

Ivona Březinová se tentokrát¹³⁷ téměř doslova držela Andersenova textu. Rozšířila sice svou verzi příběhu o několik situací, avšak dalo by se říci, že jde o dva totožné příběhy. Autorka obohatila pohádku o princezně spící na hrášku o úvodní odstavec, ve kterém se zmiňuje o starém králi, který touží po tom, předat svému synovi královské žezlo. Princ se však ještě předtím, než získá trůn, musí oženit. A jeho ženou nemůže být nikdo jiný než opravdová princezna. V tomto okamžiku se již Březinové s Andersenem opět ve vyprávění shoduje a píše o tom, jak princ procestoval mnoho cizích zemí, aby našel tu pravou nevěstu.

---

¹³² BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 43.

¹³³ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 43.

¹³⁴ Zlato je krásné jako hlas, kterým má liška v plánu hovořit, med je sladký a vyjadřuje tak obsah sdělení. Sladká, podbízivá slova pronesená melodickým hlasem.

¹³⁵ Nad tím, že je tento recept zařazen mezi masitá jídla se nepozastavujeme. Navzdory obvyklému způsobu přípravy autorka do pokrmu přidala i kuřecí maso.

¹³⁶ Princezna na hrášku. *Wikipedie* [online]. [cit. 2012-11-14]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Princezna_na_hr%C3%A1%C5%A1ku>.

¹³⁷ Na rozdíl například od pohádky Malá mořská víla téhož autora.

Po nějakém čase se královský syn vrátí domů zklamaný a bez princezny, která by byla hodna stát se jeho ženou. Jednoho večera však na královská vrata zaklepe mladá dívka, úplně promoklá, špinavá a unavená. Tvrdí o sobě, že je princezna, a prosí o útočiště před zuřící bouřkou.

Březinová ještě před situací, kdy princezna zatuká na dveře, vkládá rozhovor královského páru o počasí, které venku panuje. „*Teda, to je ale nečas, 'postěžoval si král. 'Jestli přijdou i kroupy, pomlátí nám to v sadech všechna královská jablka. 'A taky zeleninu v zahradách, 'přidala se královna starostlivě.*“¹³⁸ Dialog působí neformálně, je důkazem toho, že i král s královnou jsou lidé jako všichni ostatní a mají své starosti. Hovory o počasí jsou běžnou součástí každodenní komunikace. Do knihy, která obsahuje nejen pohádky, ale také recepty, a ve své podstatě se má zabývat jídlem, je zařazení dialogu na téma dozrávající ovoce a zelenina vhodné a charakter díla doplňuje.

Příběh graduje ve chvíli, kdy sama královna připraví dívce postel. Na její dno položí hrášek, na nějž poté navrší deset matrací a deset prachových peřin. Očekává, že skutečná princezna se v noci nevyspí, protože bude pociťovat nepohodlí.

Stane se přesně to, co královna předpokládala. Když se ráno všichni sejdou u snídaně, dívka si stěžuje, jak hroznou noc prožila, jak jí stále něco tlačilo do zad. V tu chvíli již není pochyb o tom, že před nimi stojí skutečná princezna, která svůj urozený původ prokázala, a proto se brzy koná svatba.

V závěru si Březinová dovolila ještě jednu inovaci. Zatímco ve verzi od Andersena bylo hrachové zrnko umístěno do klenotnice, kde jej můžeme spatřit ještě dnes, nevzal-li jej nikdo,¹³⁹ její verze končí takto: „*Ten hrášek pak dali vyklíčit a vyrostlo z něj tolik hrachu, že to stačilo na hrachové karbanátky pro celé království.*“¹⁴⁰

---

¹³⁸ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 61.

¹³⁹ ANDERSEN [cit. 116], s. 190.

¹⁴⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 62.

Z tohoto posledního souvětí příběhu vychází také recept, který je k pohádce připojen. Jedná se o návod na hrachové karbanátky. Březinové se v tomto případě podařilo dodržet zásadu co nejtěsnějšího propojení receptů s příběhy, které se jich bezprostředně týkají.

Autorka se v případě této pohádky, i když ne v plném rozsahu, vrátila k tomu, co je na jejích dílech nejpoutavější. Jde o hru s jazykem a slovy. V příběhu o princezně na hrášku je toto nejzřetelnější při popisu bouřky. „*Větve stromů hrozivě tloukly do oken a prudký liják se hnál do zámku krbovými komíny. Blesk zapaloval blesk a hromy trásly skleničkami na prostřeném stole, až to vypadalo, že z nich za chvíli bude hromádka střepů.*“¹⁴¹ Atmosféra této chvíle je čtenáři přiblížena díky opakování hlásek r, ř a h, které, především při hlasitém předčítání, připomínají zvuky, které si bouřce skutečně ozývají.

5.6. Jak šlo vejce na vandr

Pohádka o tom, jak šlo vejce na vandr, je původně součástí ústní lidové tradice. Stala se však východiskem mnoha autorům, kteří její obsah pojali svým způsobem a vytvořili tak dílo vlastního stylu.¹⁴² Také Ivona Březinová se rozhodla napsat pohádku o nebojácném vajíčku a jeho přátelích na cestě za dobrodružstvím.

Příběh začíná vysvětlením, co znamená vydat se na vandr. Autorka dětským čtenářům objasňuje, o čem bude vypravovat. Uvádí, že na vandr, tedy na putování cestou necestou, na výlet, se nevydávají jen lidé, ale třeba i pes nebo kočka.¹⁴³ Toto vysvětlení je dětem blízké, neboť ony samy často někam cestují, chodí na procházky, popřípadě znají příběhy zatoulaných psů a koček.

Jednoho dne se z kurníku vykutálí na dvorek vajíčko, které se rozhodlo vydat se na cesty. Nejprve potkává kohouta, který by rád šel s ním. A tak se vydají na vandr společně. Postupně

---

¹⁴¹ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 60 - 61.

¹⁴² Například báseň Jak šlo vejce na vandr od Jiřího Žáčka nebo pohádka Jak šlo vejce na vandr v knize autorské trojice Hrubín, Nováková, Renč Kůzlátka a hloupý vlk.

¹⁴³ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 68.

se k nim přidá kočka, rak, kachna a koza. Vejce a zvířátka dojdou až do lesa, který je pro ně všechny neznámý a strašidelný. Vejce je sice neohroženě vede, ale když les příliš zhoustne, cestovatelé se v něm ztratí. Stěžují si na hlad, žízeň a na to, že mají strach. Vajíčko však nepodléhá obavám. Rozkáže kočce, ať vyleze na strom a rozhlédne se, zda nevidí světýlko. Kočka skutečně z vrcholku stromu spatří malou chaloupku. Vydají se tedy k ní, doufajíce, že zde najdou útočiště.

Když dorazí k domku, koza zaklepe rohy na dveře. Otevře jim babička, kterou poprosí, zda by si u ní mohli odpočinout a najíst se. Stařenka jim však oznámí, že chaloupku obývají loupežníci, kteří, kdyby v ní zvířátka objevili, by chtěli, aby je babička upekla na kmínu nebo na česneku. Koza už velí k útěku, ale vejce ji zarazí a rozdělí zvířátkům úkoly. Jakmile dorazí domů loupežníci, zvířátka se na ně vrhnou – koza je potrká, kočka podrápe, kachna pošťipe zobákem, kohout jim rve vlasy, rak jim klepety cvaká kolem uší a vejce je bije hlava nehlava.¹⁴⁴ Loupežníci se tak vylekají, že z babiččiny chaloupky utečou. Zvířátka v domku přespí a ráno se zase vrátí do vsi. Jen vajíčko ve svém putování pokračuje.

Srovnáme-li dílo Březinové se stejnojmennou pohádkou z knížky *Kůzlátka a hloupý vlk*,¹⁴⁵ nalezneme několik rozdílů. Tím prvním jsou zvířátka, která s sebou bere vejce na vandr. Autorská trojice Hrubín, Nováková, Renč poslali na cesty spolu s ním husu, psa, kocoura, kozu a ježka. Počet vandrovníků se však v obou srovnávaných příbězích shoduje.¹⁴⁶

Rozdíl nalezneme také v tom, s kým se zvířátka setkávají po svém příchodu k chaloupce. Místo přívětivé babičky povinné sloužit zlým loupežníkům se výprava setkává přímo s loupežníky, kteří v domku hrají karty. V obou příbězích však nakonec zvířátka se zbojníky bojují a vítězí. Do pranice se však ve starším příběhu nezapojí vajíčko. Své kamarády pouze povzbuzuje. Vejce v podání Ivony Březinové je nebojácné, a tak ještě před příchodem banditů usedne do horké vody a uvaří se natvrdo, aby mohlo také přidat ruku k dílu.

---

¹⁴⁴ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 72.

¹⁴⁵ HRUBÍN, F., NOVÁKOVÁ, Z., RENČ, V. *Kůzlátka a hloupý vlk*. Brno: Blok, 1992. S. 43.

¹⁴⁶ V obou pohádkách je vandrovníků šest.

Liší se také závěr obou pohádek. V knize *Kůzlátka a hloupý vlk* se zvířátka spolu s vajíčkem v domě zabydlí a společně tam hospodaří. „*Vajíčko se kulilo kolem plotny, husa se starala o vodu, pes hlídal a chodil pro dříví, kocourek dbal o pořádek, koza obstarávala mléko, ježek se vrtal v zahrádce, pěstoval jabloně, rak stříhal, šil, zašival. Bylo jim tam spolu veselo, a že jeden druhému pomáhali, měli všechno, co taková chasa potřebuje.*“¹⁴⁷ Závěr příběhu současné autorky byl zmíněn již dříve.¹⁴⁸

Silnou stránkou pohádky v podání Ivony Březinové jsou jazykové prostředky. Především se jedná o promluvy jednotlivých zvířátek, které jsou částečně rýmované. Například: „*Kykyry, co tu děláš ve čtyry?*’ rozkřikl se na vejce kohout; „*Kykyryký, jsi na to dost veliký?*“; „*Maucta,*¹⁴⁹ *mám za sebou probdělou noc, moc dlouhou, moc.*“¹⁵⁰

Zvířata, ačkoli jsou personifikována a hovoří lidskou řečí, zachovávají si své charakteristické animální projevy. Například koza tedy současně mluví i mečí: „*Co to vidí mééé oči? Samééé cestovatele.*“¹⁵¹

Autorka si s jazykem pohrála také při vymýšlení názvů zvířátek. Pojmenovala je podle jejich charakteristických vlastností. Kohouta nazývá v jistých okamžicích kokrháčem, kočku drápkou, raka klepetáčem, kachnu zobatkou a kozu rohatkou.

Za příběhem nalezne čtenář recept na vaječné omelety se žampiony.

5.7. O parohaté princezně

Pohádka o parohaté princezně je napsána na motivy pohádky Jana Drdy nazvané *Jak Kuba parohatou princeznu léčil*. Jak je patrné již z názvu, hlavní postava příběhu se má jmenovat Jakub. Ivona Březinová ve svém příběhu hrdinu přejmenovala na Matěje.

¹⁴⁷ HRUBÍN, NOVÁKOVÁ, RENC [cit. 145], s. 45.

¹⁴⁸ Zvířátka se ráno vrátila do vesnice a vajíčko pokračovalo v putování samo.

¹⁴⁹ Jedná se o pozdrav má úcta, avšak jde o nedokonalou výslovnost unavené kočky.

¹⁵⁰ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 68.

¹⁵¹ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 69. Pro srovnání: HRUBÍN, František. *2x7 pohádek*. Praha: Albatros, 1990.

Drdovou pohádkou se Březinová inspirovala jen okrajově. Z původní verze použila jen část, kterou zpracovala v samostatné vyprávění.

Matěj je obyčejný kluk, který rád cestuje od města k městu a na živobytí si vydělává, jak se jen dá. Někdy si jídlo odpracuje, jindy, když není u nikoho potřeba pomoci, nají se ovoce natrhaného kolem cesty. Jednou si natrhá k jídlu hrušky ušatky. Pak ulehne pod strom a usne. Když se probudí, zjistí, že mu na hlavě vyrostly obrovské uši. Naštěstí si všimne, že nedaleko roste jabloň a rozhodne se její plody ochutnat. Jablíčka jsou také kouzelná a veliké uši zmizí. Z obou stromů si Matěj několik kousků ovoce utrhne a schová do kapes. Opodál narazí na další strom, fikovník. Znovu neodolá a okusí. Na hlavě mu v tu chvíli vyraší parohy. Hrušky ani jablka proti nim nepomáhají, rozhodne se tedy, že se stejně jako jelen zkusí napást jetele. To skutečně funguje a parohy jsou rázem pryč. Natrhá si tedy do kapes i několik fiků a pokračuje v cestě.

Dojde až do městečka, kde žije zlá a panovačná princezna. Od hospodského se Matěj dozví, že by potřebovala za uši. Naloží si tedy do košíku, který si půjčil v hostinci, několik fiků a vydá se na zámek. Tam si vyžádá setkání s princeznou, aby jí předal vzácný dar. Královská dcera, ač s pohrdáním, košík přijme a brzy také ovoce ochutná. V zápětí jí narostou parohy. Bubeník zanedlouho ve městě oznámí, že ten, kdo princeznu vysvobodí, stane se jejím ženichem. Matěj se tedy vydá znovu na zámek. Vyvede princeznu na louku a přikáže jí, aby se napásla jetele. Parohy zmizí, a protože se Matěj líbí princezně a ona jemu, koná se svatba.

Zásadním rozdílem mezi verzemi Březinové a Drdy jsou fíky. V předloze tyto plody nenajdeme. Kubovi zde ke kouzlení stačí dva druhy ovoce – hrušky a jablka. Po hruškách rostou uši, lékem je pak upřímné políbením, po jablkách rostou parohy, k jejichž odstranění je třeba vydat se na jetel. Ivona Březinová mění důsledky ochutnání jednotlivých druhů ovoce.

Po hruškách sice také narostou veliké uši, ale pomocí je sousto plodu jabloně, parohy raší po fících a nepomáhá nic jiného než pastva v jeteli.

Březinová jednotlivé druhy kouzelného ovoce pojmenovává s fantazií sobě vlastní. Matěj tak nese po kapsách pár hrušek ušatek, pár jablek scvrklátek a fíky parohatky.

Rozdílně je také u obou autorů pojat motiv princezny proměny. Drda ve své pohádce pokračuje, poté co je princezna zbavena parohů, tím, že se její povaha změnila a z posměvačné a nafoukané dcery ze zámku je smutná a zakaboněná dívka. Kuba se rozhodne znovu se vydat na zámek a princezně ke smíchu pomoci. Březinová situaci zjednodušila a své vyprávění ukončila stereotypně. Poté, co se napase, spadne z ní spolu s parohy i zloba. Autorka v závěru pohádky zařazuje ještě známou asociaci jetele a čtyřlístku pro štěstí a prozrazuje tak budoucnost novomanželů – „*Vzala si Matěje, a že v tom jeteli tehdy byl i nějaký ten čtyřlístek, byli spolu šťastní.*“¹⁵²

Ivona Březinová se snaží působit na čtenáře a vtáhnout je do děje řečnickými otázkami a vnitřními monology – *Co teď bude s takovýma ušima dělat?, Co teď?, Mám se snad napást jako jelen?* a opakujícími se zvoláními – *A podívejme!* Používá také expresivní slovesa – *slupl hrušku, halekal na chodbě, schroupal jablíčko* a netradiční přirovnání – *měl uši, že by s nimi mohl plachtit na rybníku*. Dynamickým prvkem příběhu je přímá řeč realizující se prostřednictvím řečnických otázek, především však dialogy mezi postavami.

Po přečtení příběhu o parohaté princezně si čtenáři mohou připravit fíkové taštičky podle receptu, který Březinová k pohádce připojila.

Pohádková kuchařka Hrnečku, vař! patří mezi ojedinělé literární počiny. Autorka se pokusila skloubit dva rozdílné slovesné útvary v jeden celek. Vzniklo tak dílo, které nemá obdoby, avšak oceňujeme spíše jedinečnost a nápad, než samotné kvality práce. Dílo není po jazykové stránce ničím významné, autorka v tomto případě rezignovala na preciznost svého

---

¹⁵² BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 90.

vyjadřování. Vzniknul tak text neoriginální, beze stop autorského stylu Ivony Březinové. Zatímco v předešlých pohádkových knihách nalezneme množství příznačných přirovnání a fantazijní práci s literárním textem, v tomto případě Březinová pohádky ve většině případů pouze převyprávěla, aniž by je jakkoli obohatila.¹⁵³

Z rukou se Březinové vymknul také koncept knihy. Jak sama uvádí,¹⁵⁴ recepty vložené za jednotlivými pohádkami se mají vztahovat k jídlům v pohádkách vařených či konzumovaných. U většiny příběhů tomu tak ale není. Především v první polovině knihy. Lepší je to pak v pohádkách řazených v závěrečných oddílech.¹⁵⁵ Březinová zakomponovala pokrm do příběhu velmi obratně. Konkrétně můžeme poukázat na pohádku O třech kůzlátkách. Máma koza se vydává na trh, aby nakoupila zelí, kopr, mrkev a jablka. Když pak dorazí domů, pustí se do přípravy salátu z těchto ingrediencí.¹⁵⁶ Podobně spojila děj příběhu s receptem v pohádkách O veliké řepě a Popelka. Jednotlivá vypravování můžeme rozdělit do tří skupin podle toho, zda se recept skutečně vztahuje k příběhu. První skupinu tvoří pohádky jednoznačně obsahující daný pokrm – například Honza málem králem, Zlatovláska, Hrnečku, vař!, O koblížku, Červená karkulka. Druhá skupina zahrnuje příběhy s receptem uměle připojeným autorkou – například Princezna se zlatou hvězdou, O veliké řepě, Popelka, O třech kůzlátkách, Princezna na hrášku. Třetí skupinu reprezentují pohádky bez jakéhokoli náznaku jídla či vaření – například Malá mořská víla, Jak šlo vejce na vandr, O parohaté princezně, Jabloňová panna atd.

Knihy malé čtenáře jistě zaujme, neboť text je jednoduchý, a navíc jej doplňují krásné ilustrace Heleny Zmatlíkové. Přesto soudíme, že nepatří mezi nejzdařilejší díla autorky.

---

¹⁵³ Nemáme na mysli obohacení co do dějové linky, spíše bychom očekávala vytříbenější jazykové prostředky a nápaditost podobnou té, které využila při psaní knížky Teta to plete.

¹⁵⁴ *Ivona Březinová* [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z <<http://www.ivonabrezinova.cz/start.htm>>.

¹⁵⁵ Saláty a moučníky

¹⁵⁶ BŘEZINOVÁ [cit. 108], s. 110.

ZÁVĚR

Ivona Březinová bezesporu patří mezi nejvýznamnější autory knih pro děti a mládež, a to i přesto, že mezi české spisovatele vstoupila po listopadu 1989, v době prudkého nárůstu produkce triviální literatury. Její knihy jsou často oceňovány - Zlatá stuha, Suk, cena nakladatelství Albatros, avšak nemůžeme říci, že všechny dosahují srovnatelných kvalit. Tuto rozkolísanost připisujeme frekvenci, s jakou díla Ivony Březinové vycházejí. Vzhledem k množství a žánrovému rozpětí titulů ji považujeme za jednu z našich nejproduktivnějších současných autorek.

Limitujícím faktorem ovlivňujícím tvorbu Březinové a svazujícím její literární talent se nejednou staly ilustrace primárně vytvořené pro jiný příběh. Jako příklad můžeme uvést knížku Medvědí pohádka, v níž Březinová propojila vlastní vyprávění s obrázky z pozůstalosti Jaromíra Zápala, původně určenými k příběhům o medvídkovi Pú.

Prvkem odlišujícím autorku od ostatních spisovatelů knih pro děti a mládež je její schopnost pracovat s českým jazykem a využívat jeho bohatství a rozmanitost. Březinová ve svých dílech používá nezvyklé atributy, kongruentní i nekongruentní, které ovšem přesně vystihují vlastnosti jedinců a dějů. Autorský sloh Ivony Březinové charakterizují také vhodně zvolená přirovnání, která jsou podobně jako přívlastky promyšlená a dokonale vyjadřující skutečnost.

Příběhy Březinové se vyznačují osobitým pojmenováváním hrdinů, většinou poukazujícím na jejich vnější vzhled či povahové vlastnosti. Důkazem toho jsou nejen hlavní protagonisté knih Panáček Paneláček a O Puclíkovi, ale také postavy vyskytující se v pohádkovém souboru Jak to bylo dál... Paneláček a Puclík jména získali podle svého původu - první je skřítek žijící ve schránce na dopisy, jehož úkolem je spravovat nový panelový dům na sídlišti, druhého

autorka pojmenovala na základě toho, že se jedná o dílek stavebnice puzzle.¹⁵⁷ Další originální propria Březinová uvádí téměř ve všech příbězích knihy *Jak to bylo dál...*¹⁵⁸ Nepěkný potomek Krásky a Zvířete se jmenuje Oškliváček, Sněhurka svého syna oslovuje Heřmánku, jednu ze tří dcer princezny Lady pojmenovala autorka Ladaela, Šípková Růženka má dceru Jiřinku, jejímž manželem se poté, co porazí rytíře Florimona, stane zahradníkův vnuk Květoslav.¹⁵⁹

Pohádkové motivy ovšem Ivona Březinová nevyužívá pouze ve svých pohádkách. Často nalezneme motivy známé z lidové slovesnosti také v její próze s dětským hrdinou. Tuto skutečnost můžeme demonstrovat na třech knihách - *Neotesánek*, *F jako Fík* a *Johanka z parku*.

Knížka *Neotesánek*, s podtitulem *Základy společenského chování pro ty úplně nejmenší*, se podobá pohádce svým námětem. Hlavním aktérem příběhu je malý chlapec, který se stejně jako *Otesánek* svým rodičům nenarodil, ale tatínek jej vytvořil z kusu dřeva nalezeného v lese. „*To je ale pěkné miminko,*’ *zajásala paní a hned se rozhodla, že bude jeho maminkou. ,Teprve bude pěkné,*’ *namítl pán a hned souhlasil, že bude jeho tatínkem. Ale jakmile tatínek vzal do ruky nástroje, že miminko pěkně dotesá, maminka mu v tom zabránila. ,Musím ho dotesat,*’ *řekl tatínek dotčeně. ,Když zůstane neotesaný, budou s ním pořád jenom problémy. A on sám pak bude mít problémy celý život. ,Ale takhle ne,*’ *obrátila se maminka na tatínka vyčítavě. ,To se přece dělá úplně jinak.*’“¹⁶⁰ *Otesaným* se chlapec stane až poté, co zvládne základní pravidla slušného chování - naučí se zdravit, poprosit a poděkovat, neskákat druhým do řeči, omluvit se, správným způsobem stolovat atd. Při každé správně zvládnuté situaci z něj opadne kousek dřeva a přiblíží se tak podobě skutečného dítěte. Ačkoli námětem

---

¹⁵⁷ Jméno Puclík pochází z počeštěné varianty běžné v hovorovém jazyce pro označování skládačky puzzle (čti [pazl]).

¹⁵⁸ Klasická křestní jména mají pouze hrdinové pohádek *Popelka*, *Zlatovláska*, *O dvanácti měsíčkách*.

¹⁵⁹ Jméno *Květoslav* je obvyklé, za pozornost ovšem stojí květinový motiv vinoucí se celým příběhem - *Růženka*, *Jiřinka*, *Květoslav* a *Florimon* (jméno *Florimon* je odvozeno od latinského označení pro rostlinnou říši).

¹⁶⁰ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Neotesánek*. Praha: Albatros, 2005, s. 5.

vychází Březinová z pohádky o Otesánkovi, díky vícevýznamovosti adjektiva neotesaný autorka vytvořila původní příběh s didaktickým zaměřením.

Vypravování nazvané F jako Fík využívá pohádkových motivů jen okrajově. Hrdiny knížky jsou čtyři děti, které navštěvují starou paní Novákovou a pomáhají jí s péčí o leguána Fíka. Prvky lidové slovesnosti Březinová do příběhu zapojila prostřednictvím dětské obrazotvornosti, která promění leguána v draka. V důsledku toho se v textu vyskytnou zmínky o princích a princeznách. „*U Nováků bydlí drak!*“, *Co? Drak? A jak se tam dostal?*“, *Paní Nováková ho dostala od syna.*“, *Syn paní Novákové je princ?*“ vydechne Dáda okouzleně. *Proč princ?*“ diví se Kája a maličko se zamračí. *Draka přece vždycky přemůžou princové,*“ poučí ho kamarádka důležitě. *Nikdy jsi to nečetl v žádné pohádce?*“, *Jenže tenhle drak, Dádo, není z pohádky. Je opravdickej!*“¹⁶¹

V knize Johanka z parku Březinová vytvořila tajemný příběh s fantazijními prvky, který ačkoli spíše než pohádku připomíná detektivní pátrání po příčině babiččina podivného chování, obsahuje také motivy z lidové slovesnosti - čary, magické předměty, pohádkové bytosti a personifikaci.

Kouzelnou mocí disponuje kamenný drak stojící uprostřed kašny. Pokud jej někdo podrbe pod bradou, rozdovádí ho natolik, že se obloha zatahne a začne pršet. Čarovat umí také Johanka z parku, mluvící veverka, která místo kouzelné hůlky používá ocásek. Vysvobození babičky z koruny stromu autorka popisuje takto: *„Kmen stromu totiž ožil. Nejdřív se zavlnil jako kobra, když před ní fakír hraje na píšťalu. Pak se prohnul jako luk, až babička nahoře zaječela. A nakonec se poskládal do strmého dřevěného schodiště, po kterém babička Hermína trochu topornýma nohama, ztuhlýma dlouhým sezením, sešla dolů. Tak já tady vymyšlením možnosti, jak to ta veveřice s vysvobozením babičky zařídí, a ona ji vyčaruje*

---

¹⁶¹ BŘEZINOVÁ, Ivona. *F jako Fík*. Praha: Albatros, 2012, s. 19.

rovnou schody!’ nevěřil Miloš vlastním očím. ‚Já nečaruju, chlapče,‘ napomenula ho Johanka z parku. ‚Pouze jsem se na chvíli uvolila k molekulárnímu přeskupení hmoty.‘¹⁶²

K přivolávání veverky Johanky nestačí hlasitý křik, je zapotřebí držet při tom v ruce magický předmět. Vzhledem k tomu, že babička Hermína je uvězněna na vrcholku borovice, hledají její vnoučata kaštan, žalud nebo šišku z jakéhokoli jiného jehličnanu, nejspíše dosažitelná borovicová šiška by údajně spojení rušila.

Ivona Březinová je také autorkou scénáře pro loutkové divadlo. Jak postupovat při tvorbě kulis a jak by mělo představení probíhat, popisuje v knize *Červná karkulka*, v níž převyprávěla děj známé lidového příběhu.

Vzhledem k charakteru autorských pohádek můžeme Ivonu Březinovou označit za postmoderní spisovatelku pracující s tradičními náměty často velmi netradičně. Svůj spisovatelský potenciál a znalost rozmanitosti českého jazyka bohatě využívá v tvorbě pro nejmladší čtenáře.

---

¹⁶² BŘEZINOVÁ, Ivona. *Johanka z parku*. Praha: Albatros, 2012, s. 44.

ZDROJE

Primární literatura:

ANDERSEN, Hans Christian. *Pohádky*. Praha: Albatros, 1990.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Panáček Paneláček*. Praha: Albatros, 1997. 64 s. ISBN 80-00-00536-0.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Jak to bylo dál... Pokračování sedmi klasických příběhů*. Praha: AUTOR, VIKING, 1999. 95 s. ISBN (AUTOR) 80-902744-1-2. ISBN (VIKING) 80-902551-6-7.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Neotesánek*. Praha: Albatros, 2005. 34 s. ISBN 80-00-01468-8.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Červená karkulka. Scénář k pohádce pro loutkové divadlo*. Praha: Hyperion, 2007. 16 s.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *O Puclíkovi*. Praha: Euromedia Group k. s. - Knižní klub, 2007. 216 s. ISBN 978-80-242-1968-4.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Medvědí pohádka*. Praha: Euromedia Groupu k. s. - Knižní klub, 2010. 40 s. ISBN 978-80-242-2799-3.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *F jako Fík*. Praha: Albatros, 2012. 71 s. ISBN 978-80-00-02970-2.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Johanka z parku*. Praha: Albatros, 2012. 87 s. ISBN 978-80-00-02962-7.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Hrnečku, vař!* Praha: ARTUR, 2011. 136 s. ISBN 978-80-87128-66-4.

DRDA, Jan. *České pohádky*. Praha: Československý spisovatel, 1988.

ERBEN, Karel Jaromír. *České pohádky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. 169 s.

EZOP. *Ezopovy bajky*. Praha: Máj, 1975.

HRUBÍN, František, TRNKA, Jiří. *Malý špalíček pohádek*. Praha: Československý spisovatel, 1975. 185 s.

- HRUBÍN, František. *2x7 pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN: 80-00-00078-4.
- HRUBÍN, F., NOVÁKOVÁ, Z., RENCĚ, V. *Kůzlátka a hloupý vlk*. Brno: Blok, 1992.
- LA FONTAINE, Jean de. *Bajky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. 441 s.
- NĚMCOVÁ, Božena. *Slovenské pohádky a pověsti. Díl 1*. Praha: Československý spisovatel, 1952. 247 s.
- NĚMCOVÁ, Božena. *Slovenské pohádky a pověsti. Díl 2*. Praha: Československý spisovatel, 1953.
- NĚMCOVÁ, Božena. *Národní báchorky a pověsti. Svazek 2*. Praha: SNKLHU, 1956. 318 s.
- Sekundární literatura:
- BECKER, Udo. *Slovník symbolů*. Praha: Portál, 2002. 351 s. ISBN 80-7178-612-8.
- DEUTSCHOVÁ, Erika. Splnil se mi dětský sen, svěřila se spisovatelka Ivona Březinová. *Transgas*. Podzim 2001, s. 36 - 38.
- DITMAR, René. Panáček Paneláček. *Nové knihy*, roč. 1997, č. 36, s. 11.
- DITMAR, René. Dobrodružství panáčka Paneláčka. *Zlatý máj*, roč. 41, č. 3/4, s. 124.
- HOLOUŠOVÁ, Drahomíra, KROBOTOVÁ, Milena, a kol. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.
- HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2003. 155 s. ISBN 80-211-0461-9.
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2005. 128 s. ISBN 80-244-0720-5.
- MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef, a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. 697 s. ISBN 80-7185-669-X.
- NOWAKOVÁ, Iveta. *Autorská pohádka Ivony Březinové*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Vlasta Řeřichová.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. 248 s. ISBN 80-7290-244-X.

SIEGLOVÁ, Naděžda. Hravé pohádkové domyšlení. *Ladění*, roč. 2000, č. 2, s. 23 - 24.

URBANOVÁ, Svatava, ROSOVÁ, Milena. *Žánry, osobnosti, díla*. Ostrava: Ostravská univerzita – Filozofická fakulta, 2002. 236 s. ISBN 80-7042-604-7.

VELIČKOVÁ, Helena. Na počátku byl sen, na konci próza. *Krok*, roč. 7/2010, č. 4, s. 2 - 5.

ŽEMBEROVÁ, Viera. Česká rozprávka na Slovensku. *Ladění*, roč. 2002, č. 4, s. 12-13.

Sekundární internetové zdroje:

3 minut s ... Ivona Březinová - Medvědí pohádka. *YouTube* [online]. [cit. 2012-12-28].

Dostupné z <<http://www.youtube.com/watch?v=N3nY2eF4epY>>.

HLAVSOVÁ, Jaroslava. Když domem voní vanilka. *Čeština jak ji známe i neznáme*. [online].

[cit. 2012-12-28]. Dostupné z <<http://users.its.cz/~fiala/ces/ces47.html>>.

Honza málem králem. *YouTube*. [online]. [cit. 2012-10-13]. Dostupné z

<http://www.youtube.com/watch?v=Oi5mWSKNa_E>.

Ivona Březinová vypráví 366 krát o Puclíkovi. *Citarny* [online]. [cit. 2013-4-25]. Dostupné z

<<http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-deti/beletrie-pro-deti/170-ivona-bezinova-vypravi-366-krat-o-puclikovi>>.

Ivona Březinová [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z

<<http://www.ivonabrezinova.cz/start.htm>>.

JIROUSOVÁ Věra. Zemřela výtvarná umělkyně Olga Čechová. *Deník referendum* [online].

[cit. 2013-01-21]. Dostupné z <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/7735-zemrela-vytvarna-umelkyne-olga-cechova>>.

Malá mořská víla. *Wikipedie*. [online]. [cit. 2012-10-13]. Dostupné z

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%A1_mo%C5%99sk%C3%A1_v%C3%ADla>.

Marie Tichá. *Citarny* [online]. [cit. 2013-4-25]. Dostupné z <http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1013&Itemid=377> 7.

Medvědí pohádka Ivony Březinové o medvědím životě. *Citarny* [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupné z <<http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-deti/beletrie-pro-deti/2737-medvdi-pohadka-ivony-bezinove-o-medvdim-ivot>>.

Nakladatelství ARTUR [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z <<http://www.artur.cz>>

Poslouchejte pohádku. [online]. [cit. 2013-2-20]. Dostupné z <<http://www.nutsproduction.org/projetky/pohadky/>>.

Princezna na hrášku. *Wikipedie* [online]. [cit. 2012-11-14]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Princezna_na_hr%C3%A1%C5%A1ku>.

Zdeňka Boušková [online]. [cit. 2013-2-16]. Dostupné z <<http://www.nnd.cz/bouskova/>>.

Zlatá stuha. *IBBY*. [online]. [cit. 2013-4-25]. Dostupné z <<http://www.ibby.cz/>>.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Iveta Burová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Tradice a inovace v pohádkách Ivony Březinové
Název v angličtině:	Tradition and innovation in fairy tales by Ivona Březinová
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je pokračováním bakalářské práce nazvané Autorská pohádka Ivony Březinové.</p> <p>Interpretuje pět knih autorských pohádek Ivony Březinové - Panáček Paneláček, Jak to bylo dál, O Puclíkovi, Medvědí pohádka a Hrnečku, vař!</p> <p>Zaměřuje se na jejich jazykové a stylistické prostředky, na didaktické záměry autorky. Hledá návaznost na folklorní pohádky a užití prvků lidové pohádky v pohádce autorské.</p>
Klíčová slova:	Ivona Březinová, autorka pro děti a mládež, autorská pohádka, lidová pohádka, jazykové prostředky literatury pro děti a mládež, výchovná a vzdělávací dimenze literatury pro děti a mládež, stylistické postupy literatury pro děti a mládež.
Anotace v angličtině:	<p>This thesis is a continuation of the thesis entitled Copyright fairytale Ivona Březinová.</p> <p>Copyright interprets five books of fairy tales Ivona Březinové - Panáček Paneláček, Jak to bylo dál, O Puclíkovi, Medvědí pohádka and Hrnečku, vař!</p> <p>It focuses on the linguistic and stylistic devices, the didactic intentions of the author. Finding linked to folkloric tales and use elements of folk tales in the fairy tale authors.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Ivona Březinová, author for children and youth, copyright fairy tale, folk tales, literature, language resources for children and youth, educational dimension of literature for children and youth, the stylistic practices of literature for children and youth.
Přílohy vázané v práci:	Žádné
Rozsah práce:	66 s. (128 332 znaků)
Jazyk práce:	Český